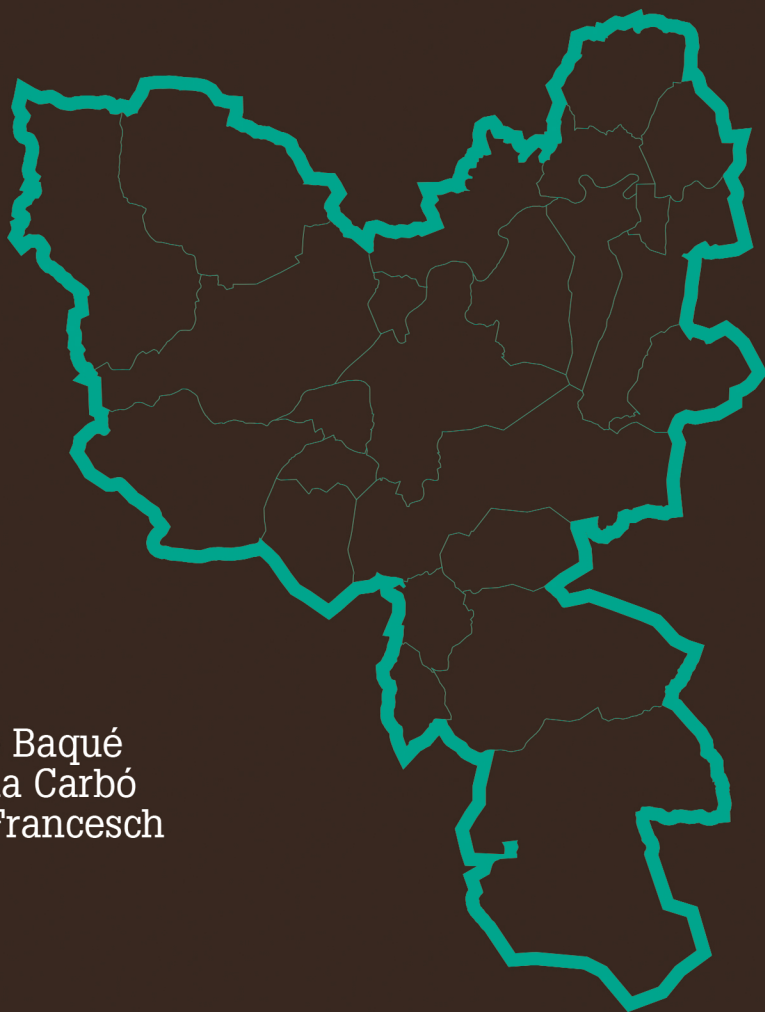

El sector cultural associatiu a la comarca del Gironès

Carme Baqué
Gemma Carbó
Marc Francesch

Un estudi de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals
i Cooperació per a Òmnium Cultural Gironès

Documenta
Universitaria

El sector cultural associatiu a la comarca del Gironès

EL SECTOR CULTURAL ASSOCIATIU A LA COMARCA DEL GIRONÈS

Carme Baqué
Gemma Carbó
Marc Francesch

Un estudi de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i
Cooperació per a Òmnium Cultural Gironès

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; +34 91 702 19 70 / +34 93 272 04 47).

Revisió del text original: Redactum

Disseny cobertes i interior: Documenta Universitaria

© de les il·lustracions: els seus autors

© del text: els autors

© de l'edició: Documenta Universitaria

ISBN: 978-84-9984-335-3

Dipòsit Legal: GI-958-2016

Imprès a Catalunya

Girona, juny de 2016

Índex

Presentació	7
Antecedents.....	11
Les dades oficials.....	13
Objectius.....	17
Objectius generals	17
Objectius específics	17
Delimitació del camp d'estudi.....	19
El concepte de sector cultural.....	19
Els agents culturals.....	21
El sector cultural associatiu	24
Els sectors analitzats: arts escèniques, música i patrimoni.....	25
Metodologia	27
Identificació de les associacions: les fonts d'informació.....	27
Les enquestes	28
Grup de discussió.....	29
L'anàlisi de la informació.....	30
Anàlisi.....	31
Dimensió territorial.....	31
Dimensió interna. Dinàmica dels sectors	37
A tall de resum i conclusions	63
Reflexions finals	67
Participants	69
Bibliografia.....	73
Webgrafia.....	75

Presentació

Òmnium Gironès es va fundar l'any 1972 per treballar per la cultura, la llengua i el país a la comarca del Gironès. La seva voluntat inicial va ser promoure la utilització i el coneixement de la llengua catalana. La societat que deixava la dictadura utilitzava la llengua d'òïda, i hi havia interès a conèixer com estava construïda i com es podia escriure correctament. També va col·laborar en la creació de premis literaris en llengua catalana i fins i tot a fer circular el bibliobús amb llibres en català per algunes ciutats de la comarca.

Afortunadament, la situació actual és sensiblement diferent. Òmnium ha crescut com a entitat i la societat ha anat necessitant altres projectes. Actualment, s'ha arribat a comptar amb prop de 2.000 socis al Gironès que volen col·laborar a construir una societat més cohesionada, per poder afrontar els grans reptes que tenim com a país. Òmnium sempre ha estat al servei de les necessitats del país. Aquesta voluntat l'ha fet emprendre i recuperar jornades culturals que, avui, ja s'han convertit en una tradició. La rebuda de la Flama del Canigó, la Marxa de Torxes o la festa del Tió són actes que s'han instaurat dins del calendari de la comarca. Òmnium fa cultura popular.

Gràcies a aquest contacte amb els agents de la cultura popular, molts d'ells del món associatiu, i després d'anys de formar part del sector hem volgut fer un pas més i posar un termòmetre a les associacions de la comarca. Som conscients de les diferents iniciatives que surten regularment per

trobar espais de convivència i de coordinació entre les entitats i, al mateix temps, creiem que el tercer sector cultural juga un paper molt important en la difusió de la cultura.

Vam veure que seria interessant poder tenir una imatge de com participaven les associacions gironines en la cultura, com estaven organitzades, quin era el seu mètode de funcionament i quines dificultats es trobaven per poder realitzar la seva activitat. Per això vam decidir posar-nos en contacte amb la Universitat de Girona, per poder realitzar de forma conjunta un estudi sobre la situació real de les entitats de la comarca i la seva relació amb el món cultural.

No sempre les mateixes associacions han pres consciència de formar part d'un sector cultural que es pot estudiar de forma conjunta, ja que les activitats realitzades poden ser molt diferents entre elles. Moltes vegades, passar per la vida associativa és un pas previ a una dedicació professional, sigui en un món artístic o cultural.

La voluntat d'Òmnium és poder realitzar de forma regular aquesta visualització del sector, per tal de poder posar el focus en un punt en concret de la cultura associativa. En aquesta primera edició, hem volgut aconseguir una imatge més global del sector cultural associatiu gironí i identificar els diferents actors que el conformen.

Confiem que aquest baròmetre es pugui convertir en un punt de trobada per a les associacions, per tal de crear un debat sobre el sector i convertir les dificultats en oportunitats.

Cal agrair la feina de tothom que ha estat al darrere de l'estudi i de la bona rebuda que ha tingut la proposta des de la càtedra UNESCO d'Estudis Culturals de la UdG; ha estat la peça clau per tal d'ordenar les nostres idees. També a totes les associacions que, d'una manera o una altra, han participat d'aquesta primera aventura. També ens agradarà sumar-hi les entitats amb les quals, per diferents motius, no hem pogut contactar aquest any.

Benvinguts i benvingudes.

SERGI FONT
President d'Òmnium Cultural Gironès

L'any 2009, la Diputació de Girona va encarregar a la càtedra UNESCO de la Universitat de Girona la realització d'un estudi sobre el sector cultural als municipis de la província. El treball va aportar una radiografia de la realitat del moment i, entre les seves conclusions, s'assenyalava el grau de desconeixement qualitatiu i la manca de dades oficials desagregades que permetessin captar i valorar l'especificitat del fet cultural als municipis gironins.

L'any 2015, Òmnium Cultural del Gironès proposa reprendre la recerca en aquest camp, i engegar una sèrie de petits estudis que ens aportin dades de proximitat i coneixement extensiu sobre el sector. Compartim amb Òmnium Cultural l'interès pel sector i per una anàlisi centrada no tant en les grans dades econòmiques com en els actors que, dia a dia, sobre el terreny, protagonitzen la vida cultural gironina. És per això que, en aquest primer estudi, hem volgut posar el focus en un dels agents claus de l'acció cultural, el de l'associacionisme.

El punt de partida de l'estudi es trobava en les dades obtingudes el 2009 que ens indicaven la rellevància del món associatiu al Gironès, especialment en els subsectors del patrimoni material i immaterial, la música i les arts escèniques. Amb ànim de fer una identificació exhaustiva, ens hem centrat en aquestes tres activitats principals, entenent que la categoria de patrimoni immaterial engloba segons la UNESCO qüestions

com la llengua, les expressions artístiques populars, festives, etnològiques i tradicionals tan característiques a les nostres comarques.

L'estudi ha estat realitzat de manera participada amb els agents del sector i especialment amb els responsables d'Òmnium Cultural al Gironès. Òmnium és una de les associacions culturals més rellevants i amb més trajectòria de Catalunya, un punt de referència de la societat civil catalana que treballa des d'arreu del territori català, i amb la força de 54.000 socis i sòcies, per la defensa de la llengua i la cultura catalanes i els drets nacionals de Catalunya. A Girona, té una activitat destacada des de l'any 1972.

Engagar amb Òmnium aquesta línia de recerques locals sobre la cultura és una oportunitat i un repte que, confiem, resulti de gran utilitat.

GEMMA CARBÓ

Directora de la càtedra UNESCO de Polítiques Culturals
i Cooperació de la Universitat de Girona

Antecedents

La tradició associativa és un fet diferencial a Catalunya i, al llarg de la història, les associacions de caràcter cultural han estat precisament les més rellevants. La Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural fou una llei pionera a l'estat espanyol¹ que, seguint l'exemple del País Basc, apareix abans que la resta de comunitats autònomes o l'Estat hagin regulat el sector, reconeixent així un dret fonamental contemplat a l'Estatut de 1976.

La llei responia a una reivindicació social, i a una clara aposta política per evidenciar el pes i la rellevància de les associacions en la defensa de la cultura popular i tradicional. La seva aprovació i implementació van tenir un impacte considerable en la creació del Consell de Cultura Popular i Tradicional que endegà, entre d'altres, la recuperació de festes, música i tradicions populars.

La Llei de 1993 s'adreçava principalment al sector cultural entès com a no professional:

Els diferents àmbits de la cultura tradicional catalana, com la música, el teatre amateur, el cinema amateur, la dansa, el folklore i les festes d'arrel tradicional; les entitats populars de cultura; les entitats que promouen l'estudi, la difusió i la conservació del patrimoni etnològic.

¹ A escala estatal, la Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, que regula el dret d'associació és molt més tardana.

Malgrat aquesta ràpida consideració de la qüestió per part del Parlament català, algunes veus crítiques com la de Lluís Noguera² reivindiquen que la cultura popular i l'associacionisme cultural han estat poc considerats en el disseny de les polítiques públiques. Per Noguera, ha estat un error de les polítiques culturals catalanes dels darrers anys no donar més rellevància a aquesta qüestió. I pitjor:

Es va traïr la tradició, i sense tradició no hi ha avantguarda. No es va treballar per enllaçar, malgrat les dificultats, amb la tradició cultural, amb les cultures preexistents, amb les manifestacions i expressions que ja existien.

La llei de 1993 va ser, en part, revisada per la Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions que regulava, més enllà del fet cultural, aquesta figura jurídica fonamental per a les societats democràtiques. Hi ha hagut actualitzacions i modificacions posteriors, com la Llei 4/2008, de 24 d'abril, del llibre tercer del Codi civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques o la Llei 21/2014, del 29 de desembre, del protectorat de les fundacions i de verificació de l'activitat de les associacions declarades d'utilitat pública; i la darrera, la Llei 25/2015, de 30 de juliol, del voluntariat i de foment de l'associacionisme.

Segons aquestes lleis, les associacions, culturals o no, són persones jurídiques privades constituïdes per tres o més persones que s'uneixen de manera voluntària, lliure i solidària per aconseguir, sense afany de lucre, una finalitat comuna d'interès general o particular, i es comprometen a posar en comú llurs coneixements, activitats o recursos econòmics amb caràcter temporal o indefinit.

Entre les associacions de Catalunya, les considerades culturals segueixen tenint una gran rellevància històrica i social, però el seu perfil, els seus objectius i el seu àmbit d'actuació s'han ampliat de manera notable d'ençà dels anys noranta, tal com ja constatàvem en l'estudi del sector cultural.

La hipòtesi de la qual parteix aquest estudi és precisament aquesta. La diversitat de situacions i condicions de les associacions culturals, avui, fa necessari revisar i actualitzar la nostra mirada; per fer-ho, és important treballar en entorns de proximitat perquè les dades globals són poques, difereixen entre si i pensem que no són representatives de la situació —si més no, a la comarca del Gironès.

2 Noguera (2015).

LES DADES OFICIALS

L'estudi de Lazcano (Universitat de Deusto), pioner, aporta dades de l'any 2006 i assenyala que cal filar prim per destriar, entre el tercer sector, les associacions pròpiament culturals d'entre totes les registrades com a tals. A escala estatal, aquest estudi aporta una primera xifra significativa després d'aquest filtratge: 42.107 associacions culturals, la majoria de les quals estan dedicades a la cultura de manera generalista, seguides de les associacions vinculades a la música, a les arts escèniques i al patrimoni cultural, principalment.³ La ràtio de ciutadans per entitat cultural és, segons Lazcano, de 1.062.

Segons aquest estudi i basant-nos, doncs, en les dades de registre oficial, Catalunya agrupa el 17% de les associacions culturals de l'Estat, essent la comunitat autònoma més destacada, amb una xifra aproximada de 7.000 entitats.

L'any 2008, un segon estudi de la Generalitat sobre les associacions culturals n'identificava també prop de 7.000, de les quals 3.661 estaven federades. La ràtio catalana se situava, segons aquest estudi, en 992 habitants per entitat cultural.

Les dades a escala comarcal eren de 67 associacions culturals a la comarca del Gironès, dedicades a 14 àmbits d'activitat que anaven del patrimoni tradicional al pensament contemporani. Els àmbits principals al Gironès eren la dansa (21 entitats), la música (16), els espectacles al carrer (11) i un nombrós grup d'altres (19), que aplegava centres i instituts d'estudis locals i comarcals, la Federació d'Ateneus de Catalunya, la Federació Catalana de Cineclubs, la Federació Catalana de Fotografia, la Federació Catalana de Pessebristes, la Federació de Grups Amateurs de Teatre, la Federación de Casas Regionales y Entidades Culturales en Cataluña, i Òmnium Cultural, per citar alguns exemples diversos.

L'any 2009, l'estudi del sector cultural a les comarques gironines identificava, però, 136 associacions culturals a la comarca del Gironès generant, per tant, una primera alerta en relació amb aquestes dades oficials.

L'any 2013, les dades treballades pel gabinet tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat, basant-se en l'estadística oficial i amb l'objectiu

3 Lazcano (2011), p. 252.

de valorar l'impacte econòmic del tercer sector cultural a Catalunya, ens parlen de 3.445 associacions culturals a Catalunya, que representarien el 0,6% de les empreses catalanes.

L'estudi marca un canvi claríssim de tendència en la consideració de l'associacionisme cultural, ja que entén que el sector cultural i creatiu s'inscriu sovint en el model d'empresa social. Aquesta concepció s'explica perquè l'objectiu principal de les seves produccions no és lucratiu sinó cultural i artístic, i perquè comparteix nombrosos punts amb aquest model; amb tot, això no vol dir que no sigui un motor de desenvolupament econòmic i territorial. Al Gironès, concretament, aquest treball ens aporta dades que ens parlen de 72 associacions.

Citem a continuació un fragment d'aquest document per entendre aquest canvi d'orientació:

En el terreny específicament cultural, aquest procés, que hem batejat amb el nom de modernització, implica redefinir activitats i organitzacions des del punt de vista de discursos, pràctiques i models organitzatius i de gestió. [...] Les limitacions pressupostàries pel que fa a la despesa pública, les rigideses de contractació i gestió pròpies del model burocràtic i un tercer sector creixent, capaç de i disposat a assumir nous reptes i noves responsabilitats, converteixen aquest darrer en un soci potencial de primer ordre. Tanmateix, el requisit sine qua non és la modernització, la reformulació, la reestructuració, la redefinició a fons de què significa ser i actuar des del tercer sector.⁴

En aquest context, en el qual les associacions o el denominat tercer sector comencen a ser vistos com a actors importants en el marc de l'economia cultural i creativa, l'any 2014 apareix el Pla de l'Associacionisme Cultural a Catalunya. Segons aquest pla, el conjunt resultant a Catalunya era de **4.226 associacions culturals**, que tenien més de **500.000 persones associades** i **8.500.000 persones** que assistien a les més de **50.000 activitats culturals** que organitzaven.

A la comarca del Gironès, hi figuraven 87 associacions culturals que la situaven en el quart grup de comarques més actives atenent xifres totals —però que seguien estant molt lluny de les xifres constatades en el nostre estudi de l'any 2009.

4 Mas i Pros (2008).

L'any 2015, el document «Cap a un nou marc fiscal per a l'associacionisme cultural» posa de relleu aquesta dificultat de coneixement real del sector, i assenjala:

El sector associatiu cultural té un volum considerable d'entitats on predominen les de molt petites dimensions. És difícil fer una radiografia exacta del volum i dimensions del sector perquè hi ha fonts d'informació diverses: L'IDESCAT identifica (any 2014) 30.154 associacions culturals. El Pla de l'Associacionisme Cultural identifica 4.226 associacions culturals i 452 equipaments culturals associatius. Les estadístiques del tercer sector cultural del Departament de Cultura identifiquen 2.479 associacions culturals federades (2007, 2008) el 82,3% de les quals amb pressupostos inferiors als 50.000 € anuals i 6.543 associacions culturals no federades (2009) de les quals el 91,8% amb pressupostos inferiors als 50.000 €.

Més enllà de les dades, el CoNCA, en el seu informe anual *Estat de la cultura i de les arts a Catalunya (2015)*, ens presenta una síntesi molt clara de quina és l'activitat d'aquestes associacions a escala general:

Pel que fa als àmbits culturals [...] es poden distingir dues tipologies d'activitats: les relacionades amb tradicions i costums d'arrel tradicional catalana i les que són manifestacions populars d'altres expressions culturals i artístiques.

Probablement és necessari establir aquestes diferències a l'hora d'analitzar una realitat àmplia i complexa com és l'associacionisme cultural a Catalunya, però una de les conclusions de l'estudi del 2009 era precisament que els límits entre tradició i contemporaneïtat, entre disciplines artístiques o subsectors són cada vegada més híbrids, així com les diferències entre el món amateur i professional, el voluntarisme i la professionalització, etc.

Aquest estat de la qüestió, poc definit i que presenta certes disparitats, determina l'orientació de l'estudi del tercer sector cultural associatiu a la comarca del Gironès amb l'objectiu específic de clarificar les dades, identificar les associacions i conèixer la seva realitat territorial i de funcionament, així com les seves percepcions del sector i de la seva posició en relació amb les funcions econòmiques i socials de la seva activitat cultural.

La mirada a l'associacionisme cultural a la comarca del Gironès es planteja com una observació qualitativa que, com una lupa, ens ajudi a ampliar la visió i a entendre millor aquest espai, fonamental i estratègic, de la vida cultural.

Objectius

Ateses les observacions detallades anteriorment, hem treballat basant-nos en uns objectius específics que ens han de permetre abastar-ne uns altres de més genèrics:

OBJECTIUS GENERALS

- Contribuir a generar coneixement sobre el sector cultural a la comarca del Gironès.
- Contribuir a impulsar el paper del sector cultural com a factor de desenvolupament econòmic i social per a la comarca.
- Analitzar la situació del sector cultural a la comarca del Gironès, posant de manifest els reptes i les necessitats.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

Per a aquesta edició:

- Identificar el sector cultural associatiu a la comarca del Gironès.
- Delimitar-ne la distribució i l'acció territorial.
- Analitzar el perfil, subsectors i àmbits d'actuació.
- Posar de manifest els reptes i les demandes.

Delimitació del camp d'estudi

Així com altres sectors econòmics o socials compten amb una llarga tradició d'anàlisi, i la definició del seu abast i els seus camps d'acció estan molt ben delimitats, la conceptualització del sector cultural és un fet relativament recent. Per aquest motiu, abans de passar a la part analítica de la informació que ens ocupa en aquest treball, és imprescindible fer una aturada per reflexionar i concretar clarament el camp d'estudi que ens ocupa, i per definir alguns conceptes implicats en el mateix.

EL CONCEPTE DE SECTOR CULTURAL

La conceptualització del sector cultural és bastant recent; conseqüentment, la delimitació i la classificació de les activitats i les funcions que l'integren també ho són.

De fet, el concepte «cultura» en si mateix ja suposa una diversitat d'accepcions des del punt de vista de diferents disciplines i perspectives, entre altres raons pel seu valor simbòlic. En aquest treball ens remetem a la definició aprovada per la UNESCO, la qual es va establir a la Conferència Mundial de Polítiques Culturals, a Mèxic, l'any 1982⁵ i que assenyala:

5 UNESCO (1982).

La cultura, en el seu sentit més ampli, pot considerar-se com el conjunt de trets distintius, espirituals i materials, intel·lectuals i emocionals, que caracteritzen una societat o grup social. Inclou, no només les arts i les lletres, sinó també les maneres de viure, els drets fonamentals de l'ésser humà, els sistemes de valors, les tradicions i els costums.

L'amplitud de la seva definició suposa un ventall molt gran d'accions i activitats. Malgrat les dificultats, però, es reconeix que la cultura conforma un sector per si mateixa, i que aquest sector es pot dividir en diferents subsectors amb unes característiques pròpies pel que fa a la seva organització i a la seva gestió.

De fet, la mateixa dimensió d'aquesta definició obligà a buscar criteris per delimitar l'abast de les activitats del sector cultural; fou així com, ja l'any 1986, es portà a terme el Framework for Cultural Statistics (FCS), sota la direcció de la UNESCO, el qual va permetre realitzar una primera classificació de les activitats culturals.

Però aquesta no va ser l'única iniciativa en aquest sentit. El 1997 es creà, a instància de l'Eurostat, el LEG-Cultura (Leadership Group) amb l'objectiu d'unificar criteris i cohesionar el sector cultural, a escala europea, en termes de conceptualització. Una classificació feta a partir de la revisió de la proposada per la UNESCO l'any 1986.

Aquesta classificació pretén establir un nucli comú d'àmbits considerats culturals per a tots els estats membres i identificar les activitats corresponents a cadascun d'aquests àmbits.

A l'aportació del LEG-Cultura s'hi han afegit altres, com la proposada pel Govern britànic, que inclou les indústries creatives. Finalment, cal destacar que l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (OMPI), el 2003, proposà una nova classificació enfocada en les denominades indústries basades en els drets d'autor.

En aquest estudi del sector cultural associatiu al Gironès, s'ha optat per seguir la classificació de la UNESCO —si bé, i per encàrrec d'Òmnium Cultural, només s'han analitzat tres subsectors: música, patrimoni i arts escèniques.

D'altra banda, cada cop és més difícil definir els àmbits d'actuació perquè la majoria de professions que abasta el sector cultural estan obertes a participacions multidisciplinàries. L'evolució del mercat de treball i les noves formacions que genera permeten una gran varietat de possibilitats d'intervenció. El següent quadre ens permet veure la diferència de criteris

entre quatre òrgans d'entitat, com són la mateixa UNESCO, la Comissió Europea, el Govern del Regne Unit i l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual:

UNESCO	EUROSTAT	DCMS Regne Unit	OMPI-WIPO
Framework for Cultural Statistics	LEG-cultura	Creative Industries Production System	Indústries nuclears basades en drets d'autor
Patrimoni cultural Material editat i literatura Música Arts escèniques i arts visuals Mitjans de comunicació audiovisual: cinema, fotografia, ràdio i TV Activitats socioculturals Esports i jocs Natura i medi ambient	Patrimoni cultural Arxius Biblioteques Llibres i premsa Arts plàstiques Arquitectura Arts de l'espectacle Mitjans de comunicació: àudio, audiovisual i multimèdia	Publicitat Arquitectura Arts i antiguitats <i>Crafts</i> Disseny Dissenyadors de moda Cinema i vídeo Programari interactiu d'entreteniment Música Arts de l'espectacle Edició Serveis de programari i informàtica Ràdio i TV	Prensa i literatura Música, produccions teatrals i òperes Cinema i vídeo Ràdio i TV Fotografia Programari de bases de dades (incloent-hi videojocs) Arts visuals i disseny gràfic Serveis publicitaris Societats de gestió de drets

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2009).

ELS AGENTS CULTURALS

El camp d'estudi d'aquest treball s'ha focalitzat en l'anàlisi d'un determinat grup d'agents culturals: el tercer sector.

Entenem com a agent cultural l'actor (individual, col·lectiu, institucional, independent, etc.) que intervé o que pot intervenir, activament o passivament, en la vida cultural des de diferents àmbits, privats o públics.

La relació entre les polítiques culturals i els agents que intervenen en un territori és imprescindible per conèixer el ritme de vida cultural en els àmbits locals o internacionals. Un dels elements que defineixen una política sobre un determinat sector és la concreció del paper que poden adquirir cadascun dels agents, i les regles de joc per a la seva participació i gestió. Les polítiques culturals no es poden implementar si no és en relació amb uns agents.

Per aquest motiu, és molt important que en un territori hi hagi una presència variada d'agents, ja que això disposarà les condicions per a un bon desenvolupament. Com més agents culturals intervenen, més augmenta la possibilitat d'una diversitat expressiva, cultural i social, que permeti el pluralisme en la cultura.

Tal com A. Martinell ens exposa a «Els agents culturals»:⁶

Les funcions i competències dels agents culturals evolucionen paral·lelament a la realitat social, i adquireixen importància d'acord amb la funció que se'ls assigna en els plantejaments i continguts de les polítiques públiques. També poden adquirir protagonisme des de la perspectiva de la mateixa iniciativa social i com a element de pressió sobre les estructures de les administracions. Per tant, el paper dels agents socials ha de considerar-se com un factor important per a la construcció i significació que es poden donar a les necessitats i a les problemàtiques de la societat.

La classificació clàssica, si bé no única, que s'utilitza per identificar els agents és la següent:

Públic: agents de l'Administració Pública (Estat, comunitats autònomes, diputacions, consells comarcals, ajuntaments).

Privat: empreses, entitats privades, professionals, artistes, indústria, serveis.
--

Tercer sector: fundacions, associacions sense ànim de lucre, organitzacions no governamentals, organitzacions juvenils, agrupacions diverses, etc.

6 Martinell (2009).

Tal com hem comentat, el nostre camp d'estudi se centra en el tercer sector. Aquest és entès, segons D. Ilczuk, com: «Organitzacions sense ànim de lucre que estimulen tot tipus d'activitats independents de l'Estat, i que permeten que els ciutadans preguin les coses a les seves pròpies mans».⁷

Així doncs, el tercer sector és un conjunt d'organitzacions que queda fora del sector denominat públic, i que no respon a les característiques que defineixen el sector privat amb ànim de lucre. Per tant, aquest sector té una identitat pròpia i específica. Un actor independent molt relacionat amb la societat civil.

Es considera que el tercer sector té un paper decisiu en el desenvolupament d'aquesta societat civil i, al mateix temps, en la promoció de la diversitat cultural i el benestar. El seu paper mediador entre l'estat, el mercat i la societat pot oferir espais per a visions alternatives. I aquí radica la rellevància del seu paper.

En els últims anys, i davant dels canvis conjunturals, el tercer sector ha anat guanyant importància en les polítiques de la Unió Europea i altres països, i això ha fet créixer la seva presència en el disseny de les polítiques públiques.

Tal com ens exposa Anamari Laaksonen a «Els agents culturals»:⁸

La importància del tercer sector a Europa no solament és un resultat de les necessitats i demandes de serveis socials sinó, a més, del canvi estructural de la societat a causa de l'evolució del paper de l'estat, la reestructuració de la societat civil i la importància creixent de les comunitats locals i factors demogràfics.

De fet, els principals factors que han fet créixer la importància d'aquest sector han estat el canvi en les funcions tradicionals de l'estat, el canvi en el paper de la ciutadania i l'augment de la ciutadania activa, i els canvis socioeconòmics en les funcions de l'estat.

Al nostre país, el tercer sector —i en concret l'associacionisme, que és el focus d'aquest estudi— té una llarga tradició i relació amb la cultura. Tal com indica J. Pascual: «A Espanya les organitzacions de la societat civil són decisives per a qualsevol formulació de la comprensió pública dels termes cultura i cohesió social».⁹

7 Ilczuk (2001).

8 Laaksonen (2009).

9 Pascual (2002).

EL SECTOR CULTURAL ASSOCIATIU

En aquest estudi, l'anàlisi del tercer sector s'ha centrat en el perfil de les associacions sense ànim de lucre i l'impacte de les seves activitats

Però, què entenem per associació? En general, podem definir-la com:

Una agrupació de persones (tres o més) que decideixen unir-se de manera voluntària, lliure i solidària per aconseguir una finalitat comuna d'interès general o particular, sense ànim de lucre, i es comprometen a posar en comú llurs coneixements, activitats o recursos econòmics amb caràcter temporal o indefinit.

Les característiques que defineixen aquest teixit associatiu, a grans trets, són:

1. Àmbit d'actuació: espai territorial ampli d'acord amb les seves opcions i orígens.
2. Intervé per voluntat d'acord amb els seus fins fundacionals.
3. Organització pròpia i participativa que actua voluntàriament.
4. Camp d'acció i participació social.
5. Valors associatius que assumeixen la seva estructura.
6. Relació associació—associat.
7. Model de gestió delegat i participatiu.
8. Lògica pública i privada.

A les entitats d'àmbit estatal, en concret, se'ls aplica la Llei d'associacions 1/2002, de 22 de març, i s'inscriuen en el Registre Nacional d'Associacions estatal que depèn del Ministeri de l'Interior.

En canvi, les entitats catalanes tenen una normativa pròpia, la Llei 4/2008 de 24 d'abril, i s'inscriuen en el Registre d'Associacions que depèn de la Direcció General de Dret i Entitats.

Recentment, les associacions queden sota el paraigua de la Llei 25/2015, de 30 de juliol, del voluntariat i de foment de l'associacionisme, aprovada l'any passat pel Parlament.

En definitiva, i en el cas que ens afecta, les associacions analitzades han estat les de caràcter cultural —o sigui, amb finalitats culturals—, d'acord amb la definició que s'ha realitzat del terme en el punt 1 d'aquest apartat.

ELS SECTORS ANALITZATS: ARTS ESCÈNIQUES, MÚSICA I PATRIMONI

De la classificació esmentada anteriorment sobre els subsectors culturals, i tal com ja s'ha mencionat, els analitzats en aquest estudi d'acord amb l'encàrrec d'Òmnium Cultural han estat tres sectors.

Aquesta elecció no ha estat a l'atzar, sinó que respon als resultats obtinguts en l'estudi realitzat el 2009 per la mateixa càtedra UNESCO, per encàrrec de la Diputació de Girona: *Estudi del sector cultural a les comarques gironines*. En ell es va observar que, de les 164 associacions identificades, la representació per subsectors era la següent:

Audiovisuals	5,8%
Arts escèniques	25%
Llibres i premsa	2,9%
Televisió i ràdio	0,7%
Arts visuals	18,3%
Música	25,7%
Patrimoni	21,3%

Atesos els percentatges exposats i amb la perspectiva de continuar aquest estudi en anys posteriors, es va decidir seleccionar els tres sectors més actius i representatius per aprofundir en la seva anàlisi, deixant l'examen dels altres sectors per a ocasions posteriors.

Així doncs, els sectors seleccionats per a la recerca són els tres següents:

- Arts escèniques.
- Música.
- Patrimoni.

Aquests sectors han estat desglossats en subsectors, els quals permeten una observació més detallada de la tipologia d'activitats que realitzen o organitzen, de la següent manera:

Arts escèniques

- Teatre.
- Dansa (tradicional i contemporània).
- Màgia.
- Mim.
- Titelles.
- Circ.
- Recitals poètics.

Música

- Clàssica.
- Jazz.
- Cobla.
- Òpera.
- Sarsuela.
- Moderna i contemporània.
- Tradicional.
- Antiga.
- Ètnica.
- Electrònica.
- Infantil.
- Cant coral.

Patrimoni

- Arqueològic.
- Arquitectònic.
- Artístic.
- Immaterial.
- Documental.
- Natural.
- Industrial.
- Imatge.

Metodologia

IDENTIFICACIÓ DE LES ASSOCIACIONS: LES FONTS D'INFORMACIÓ

Identificar les associacions culturals del Gironès i, en concret, les dels subsectors analitzats no ha estat una tasca fàcil. La principal dificultat ha estat la manca de fonts oficials que proporcionin una llista fiable d'associacions, o uns números coincidents pel que fa a la quantitat de les mateixes. La consulta a diferents organismes, com el gabinet tècnic de la Generalitat, el CoNCA o l'IDESCAT, així com d'articles o publicacions de diferent procedència, no ha permès desenredar aquest galimaties. Les diferències en la informació obtinguda d'aquestes fonts segurament tenen dues raons principals: d'una banda, la manca de consens en la definició i la classificació de les associacions culturals —no tots aquests organismes parteixen de la mateixa classificació en les seves publicacions, i la diferència de criteris provoca diversitat en la identificació i en els resultats numèrics—; d'altra banda, la manca d'un control exhaustiu de les associacions existents pel fet que no se les obligui a registrar-se com a tals —per aquest motiu, algunes d'elles no ho fan. Això segurament provoca uns resultats dispers entre les diferents fonts d'informació.

Per aquesta raó es va decidir partir del treball publicat per la mateixa càtedra, *El sector cultural a les comarques gironines* (2009). Així es tenia la fiabilitat que oferia prendre de partença els mateixos criteris d'identificació i classificació. En el treball ja hi havia identificades, en una base de dades, la majoria de les associacions del territori amb les quals, en el seu

moment, s'havia contactat directament —o, fins i tot, que s'havien visitat *in situ*. Partint d'aquesta base, s'han destriat aquelles associacions que feien referència als tres subsectors analitzats i a partir d'aquesta informació s'ha realitzat un contacte directe, via correu electrònic o telèfon, per anar actualitzant la continuïtat o no-continuïtat de les associacions existents.

Una altra font d'informació important han estat les webs dels ajuntaments, així com d'entitats culturals o organismes oficials, en les quals es troba informació de les activitats que realitzen aquestes associacions en els seus respectius municipis.

Així doncs, s'han consultat:

Fonts
3 organismes oficials.
4 entitats o portals culturals.
28 webs d'ajuntaments.
122 webs d'associacions.

Totes aquestes fonts, juntament amb la identificació d'algunes de les associacions existents en la base de dades del treball de 2009, han portat a localitzar 200 associacions culturals en actiu, dels tres subsectors protagonistes d'aquest estudi, a tot el Gironès.

LES ENQUESTES

Un cop identificades les associacions pertinents als tres subsectors objectes d'estudi, s'elaborà una enquesta digital (veure l'annex 1) pensada per ser tramesa per correu electrònic als destinataris. En aquest cas, els destinataris han estat totes les associacions culturals, dels tres subsectors del camp d'estudi, que han estat identificades i localitzades.

Es tracta d'unes 45 preguntes per extraure una anàlisi de les característiques principals d'aquestes associacions estudiades. Aquestes preguntes es poden classificar de la següent manera:

En relació amb les dades bàsiques de l'entitat.	• Identificació d'acord amb els tres subsectors plantejats.
En relació amb les seves activitats.	• Objectiu de l'entitat. • Activitats que duu a terme.
En relació amb la difusió de les seves activitats.	• Com es realitza la difusió. • Quines eines o canals utilitzen.
En relació amb la composició de l'entitat.	• Nombre d'afiliats. • Nombre de treballadors. • Condicions dels treballadors. • Perfil de la junta.
En relació amb la seva gestió.	• Quins serveis contracten. • Contractació de serveis externs. • Fonts de finançament.
Relació entre entitats.	• Relació amb xarxes associatives. • Relació amb altres xarxes. • Relació amb entitats d'altres subsectors culturals. • Relació amb altres sectors.
Relació amb el context.	• Dificultats amb l'entorn. • Oportunitats amb l'entorn.

GRUP DE DISCUSSIÓ

Les enquestes han permès una anàlisi individualitzada de les entitats de l'estudi, però s'ha preferit aprofundir aquesta anàlisi a través de la *discussió de grup*, partint de la consideració que els resultats de comportament conjunt d'un grup d'individus és superior, sota determinades condicions, a la suma dels resultats individuals dels membres que el componen.

Un grup de discussió consisteix en l'organització d'un debat entre individus seleccionats en funció d'una sèrie de variables considerades rellevants per tal d'obtenir informació sobre els seus punts de vista i les seves experiències respecte al tema que ocupa l'estudi. La discussió està conduïda per un moderador, qui planteja uns temes generalistes per obrir el debat.

Aquest mètode és pertinent per copsar les divergències i les convergències que hi ha en la percepció d'un mateix fenomen.

En aquest cas, i d'acord amb la resposta obtinguda per part de les associacions a la convocatòria del grup de discussió, hi van participar 7 associacions culturals del Gironès, les quals representaven 4 dels seus municipis (Girona, Salt, Cassà de la Selva i Sant Gregori), i abastaven temàtiques diferents: teatre, bestiar, ateneus, sardanes, cant coral, castellers i associacionisme cultural ètnic —en aquest cas, d'ètnia diola.

Els temes plantejats en el debat responien a quatre propòsits:

1. Conèixer la percepció dels participants del paper del tercer sector com a agent cultural al Gironès. Consciència de pertànyer a aquest sector.
2. Conèixer la seva incidència en el Gironès. El sector associatiu, té present el territori quan duu a terme les seves accions?
3. Conèixer la seva relació amb la diversitat cultural del territori. Percepció de les relacions amb altres associacions de tipus cultural: aliats o competència.
4. Conèixer quina comunicació fan de les seves accions. Coneixement de la percepció, des del carrer, del paper d'aquest teixit associatiu.

L'ANÀLISI DE LA INFORMACIÓ

Un cop realitzades les enquestes i organitzat el grup de discussió, s'ha procedit al buidatge de les primeres i a la transcripció de la gravació de la discussió.

A continuació, es resumeixen en una fitxa tècnica les dades de l'estudi per reflectir la delimitació del camp d'estudi:

FITXA TÈCNICA – ANÀLISI DEL TEIXIT ASSOCIATIU CULTURAL AL GIRONÈS	
Àmbit temporal de l'estudi	Setembre 2015 – març 2016
Àmbit territorial	Comarca del Gironès
Nombre total de municipis del Gironès	27*
Població total de la comarca del Gironès	184.993**
Total d'associacions culturals identificades	200
Enquestes enviades	158
Enquestes contestades	52
Participants en el grup de discussió	7

(*) No s'ha inclòs Medinyà, municipi de nova creació i del qual no tenim dades.

(**) A desembre de 2015, segons l'IDESCAT.

Anàlisi

Com s'ha descrit en la metodologia, l'anàlisi de la realitat associativa del Gironès parteix d'una visió territorial i demogràfica; una doble visió que ens ha de permetre calibrar la imatge de l'activitat de les entitats a la comarca. Així doncs, la nostra anàlisi parteix d'una observació del marc més general en què ens movem —per concretar-se, tot seguit, en les associacions estudiades.

DIMENSIÓ TERRITORIAL

El Gironès és la comarca més poblada de la província de Girona, amb 184.993 habitants, dels quals el 52,75% viuen a la capital, Girona, mentre que 13 dels 28 municipis no arriben als 1.000 habitants. Si a la capital li sumem la població de Salt, ens enfilem fins als 126.928 habitants, quedant palesa la gran diferència entre aquest àmbit urbà i la resta de la comarca.

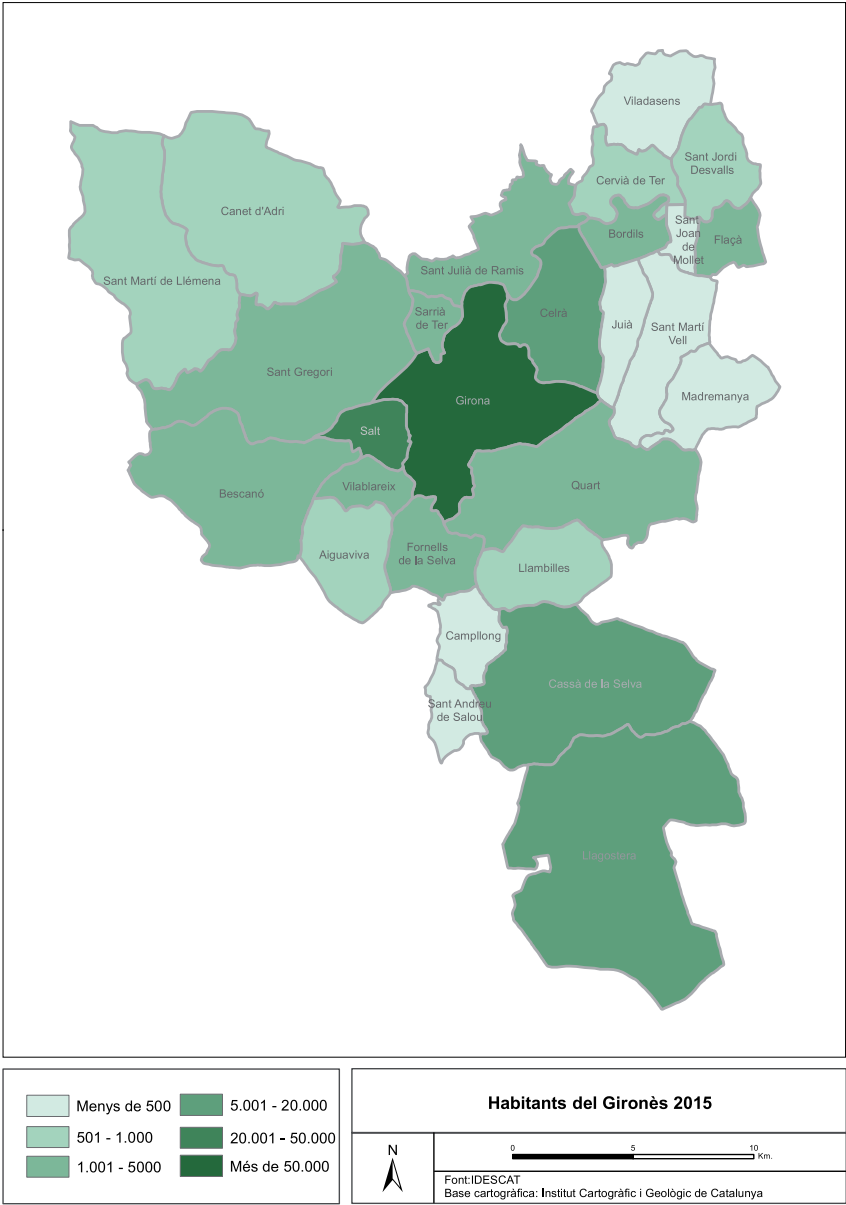
A grans trets, la majoria de municipis són petites poblacions d'origen i tradició agrícola, que han patit l'èxode de població —com tot el camp català. Tot i això, la proximitat a Girona i altres ciutats, així com la millora dels mitjans de comunicació, ha permès a moltes d'aquestes localitats recuperar població, encara que en alguns casos aquests nous veïns no treballin en el municipi en qüestió.

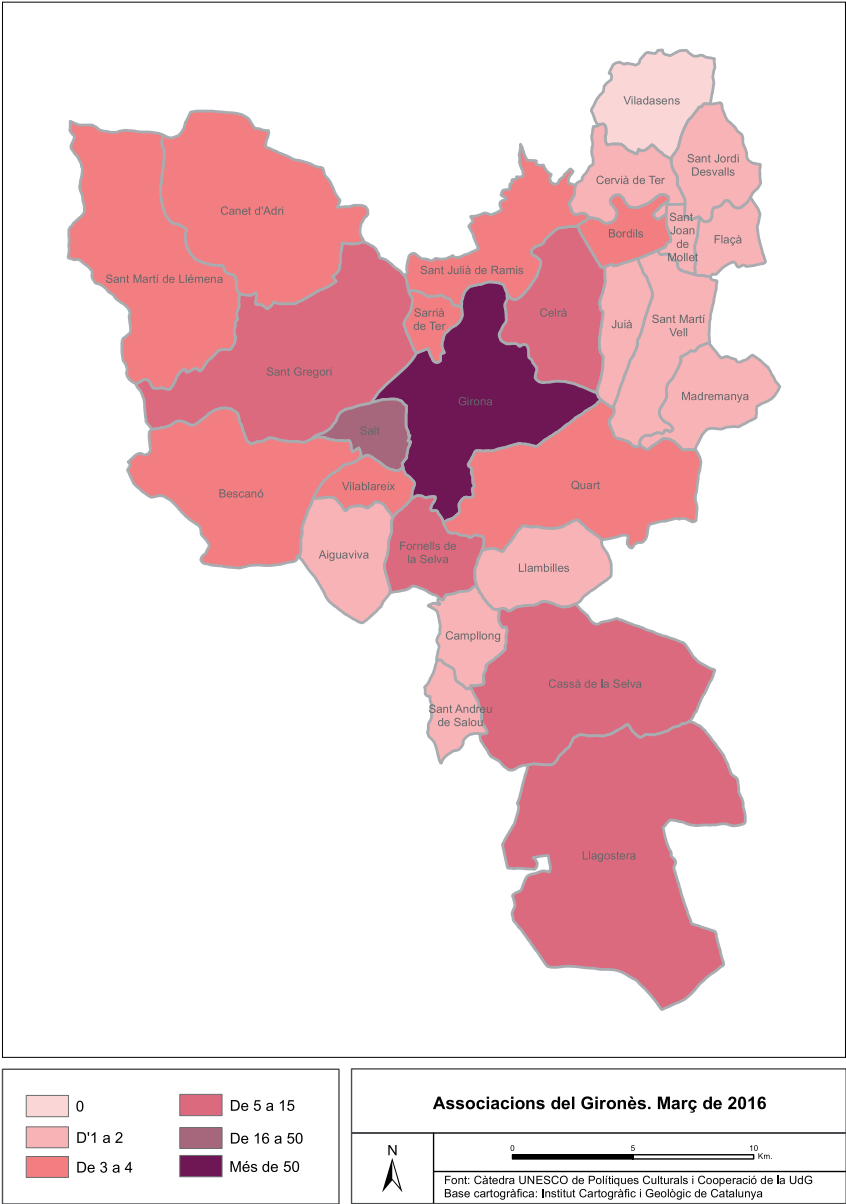
El Gironès presenta, actualment, una peculiaritat en relació amb aquest treball que cal esmentar. La separació de Medinyà del municipi de Sant Julià de Ramis, ja aprovada oficialment, continua sense tenir efectes pràctics; l'Ajuntament de Sant Julià de Ramis segueix ocupant-se de la gestió de Medinyà i els serveis estadístics, com l'IDESCAT, encara no en tenen dades diferenciades, de manera que ens resulta impossible analitzar els dos municipis per separat: algunes de les associacions encara apareixen com a entitats d'ambdues poblacions.

Com s'aprecia en el mapa següent, les poblacions a redós de Girona concentren una part important de població, fruit del pol d'atracció que suposa la capital, permetent als habitants de poblacions com Fornells, Bescanó o Celrà gaudir de la tranquil·litat del poble i dels avantatges de tenir la ciutat ben a prop. D'altra banda, una part important de població es concentra també al sud, als municipis de Cassà de la Selva i Llagostera. Com es podria suposar, els municipis més grans concentren més entitats, simplement perquè hi ha més veïns per desenvolupar una major diversitat d'activitats; mentre que els municipis petits, tot i la limitació de recursos, compten amb almenys una entitat que en algunes ocasions organitza i/o realitza activitats d'àmbits molt diversos.

Pel que fa al nombre d'entitats, hem intentat proporcionar una imatge de l'impacte en el territori de la forma més detallada possible, de manera que hem localitzat entitats no registrades, compostes per grups socials que tenen una activitat molt important. De la mateixa manera hem localitzat associacions de nova creació, sobretot en municipis petits i mitjans. El món associatiu és viu i en constant transformació, per tant, hem de tenir present que el mapa generat és l'aproximació més acurada possible que hem pogut elaborar.

Com s'observa fàcilment en comparar el mapa poblacional i el d'entitats, hi ha una relació directa entre la quantitat d'habitants i el nombre d'associacions, essent els municipis que concentren més població els que més en tenen. Així doncs, la gran majoria d'associacions estan situades a Girona i rodalia, i al sud, on trobem els municipis de Cassà de la Selva i Llagostera, ambdós relativament grans. Per contra, els municipis petits acostumen a tenir entre una i quatre entitats dels tres sectors objectes d'estudi, tònica general que s'observa en 19 dels 27 municipis de la comarca.

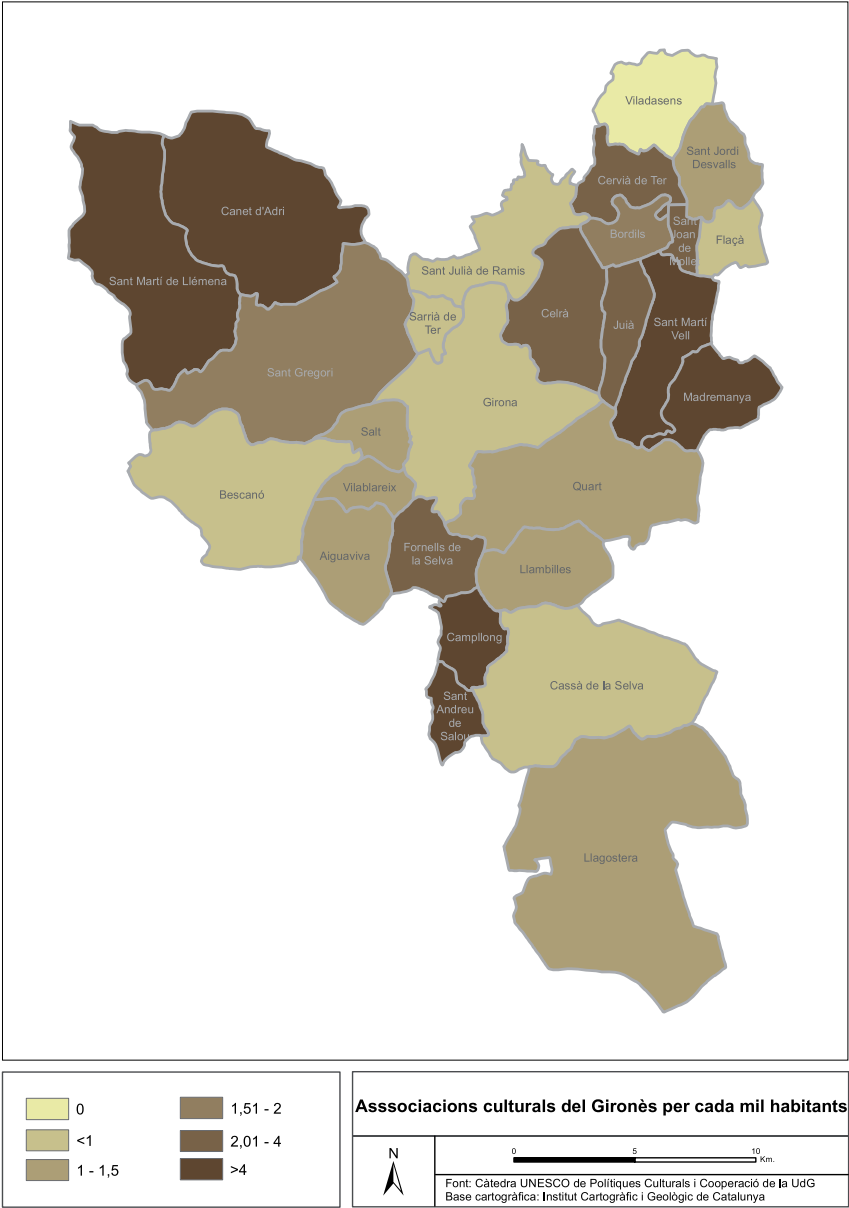

Si ens fixem e quantes entitats trobem segons el nombre d'habitants de cada municipi, podrem observar que el nostre mapa canvia completament. Mentre que en els municipis grans solem trobar entre 0,8 i 2 associacions per cada 1.000 habitants, en els pobles petits aquesta proporció es dispara, ja que tot i tenir menys associacions, aquestes treballen per a menys veïns. També hem pogut corroborar que, en alguns casos, aquestes associacions de municipis més modestos acostumen a estar formades per pocs membres i solen tenir cura de la celebració de les festivitats locals. En canvi, en els municipis grans és on trobarem les entitats de tipus més divers, que poden realitzar altres activitats que no trobarem tan habitualment en les localitats petites.

La mitjana de la comarca se situa en 1,08 associacions cada 1.000 habitants, molt per sobre de la que estableix el gabinet tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat per a les comarques gironines (0,48) i per a tota Catalunya (0,46). Aquesta mitjana comarcal és deguda, sobretot, a la presència homogènia de l'associacionisme en els municipis petits, mentre que a mesura que el nombre d'habitants augmenta, la proporció disminueix. Cal tenir present que la proporció es basa en les 200 associacions identificades en els tres sectors que són objecte d'estudi, de manera que si l'elaboréssim observant tots els sectors culturals, estaríem parlant d'una proporció més elevada i que, per tant, diferiria més de les estadístiques elaborades pel gabinet tècnic del Departament de Cultura que mencionem al principi d'aquestes línies.

Com poden veure en el mapa següent, encara que els municipis amb més habitants concentrin la majoria d'associacions, la densitat proporcional per població és totalment inversa: les poblacions amb una demografia més modesta mostren una densitat d'associacions per habitant molt elevada, mentre que els municipis més grans pateixen un descens dràstic. En cap cas, però, no es baixa del 0,8 per cada 1.000 habitants —exceptuant Viladasens, que és l'únic municipi on no s'ha identificat cap associació. Dels municipis amb més de 2.000 habitants de la comarca destaca Celrà, que manté una mitjana superior a les 2 associacions per cada 1.000 habitants, seguit d'altres municipis com Llagostera o Sant Gregori, que també tenen una proporció destacable. Evidentment, hem trobat una activitat cultural molt rellevant en els municipis més grans, però proporcionalment no gaudeixen de la densitat que podem trobar en certs municipis molt més petits.

En el cas de les dues principals ciutats de la comarca, Girona i Salt, cal mencionar que destaquen, pel que fa als altres tres sectors objectes d'estudi, per sobre de la resta de localitats. Com és lògic, això respon al gran nombre d'entitats que concentren ambdós municipis, les quals representen el 56% del total que han estat identificades a la comarca. Tot i això, la proporció demogràfica segueix essent inferior a la dels municipis més petits, però molt similar a la ràtio que establia Lazca Elaso el 2006.

També hem fet una identificació territorial de les associacions segons el sector al qual pertanyen. A priori, els sectors es troben representats de forma proporcional, tot i que cal remarcar-ne alguns detalls. Les associacions de l'àmbit del patrimoni, i específicament del patrimoni immaterial, són les que tenen una presència més estesa pel territori. Això és perquè, en les localitats més petites, aquestes associacions solen tenir cura de les festes tradicionals locals, expressió de patrimoni immaterial present a cada racó habitat del nostre territori. En contraposició, les associacions d'arts escèniques són les que presenten una distribució més heterogènia, concentrades en poc més de la meitat de municipis. Finalment, tot i que el sector de la música es troba força dispers, cal remarcar que en molts municipis petits les entitats s'ocupen de l'organització dels esdeveniments musicals, però no de la realització o la interpretació de la música, ja que aquestes es troben generalment en els municipis més grans.

A continuació observarem amb deteniment cada sector.

DIMENSIO INTERNA. DINÀMICA DELS SECTORS

D'entre tots els agents culturals, el tercer sector representa més d'un 20% del seu pes a les comarques gironines i prop del 30% al Gironès, una proporció prou rellevant per ser estudiada amb detall. En aquesta ocasió hem optat per centrar-nos només en les associacions, obviant altres entitats —com poden ser les fundacions— per tal d'elaborar una imatge més detallada de les entitats que tenen més pes i impacte social en la vida quotidiana, tant pel que fa a la participació ciutadana com a les activitats per al públic.

Els sectors escollits —arts escèniques, música i patrimoni— són els que, ja en l'estudi que va realitzar la càtedra UNESCO de Polítiques Culturals el 2009, van mostrar més pes a la comarca. Com es pot comprovar en els mapes anteriors, tenen presència pràcticament a tots els municipis del Gironès.

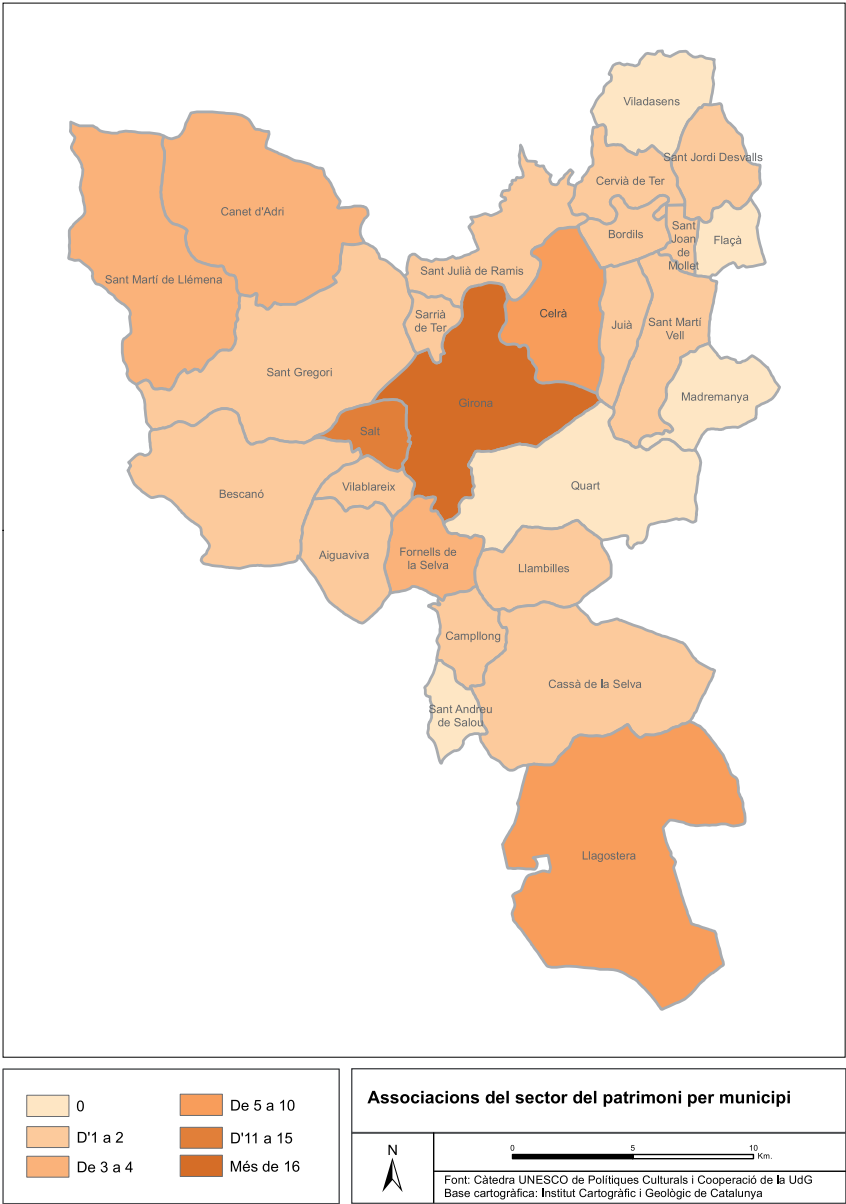
Ara bé, el sector del patrimoni és el que té més presència: 77 associacions realitzen activitats relacionades principalment amb el patrimoni, encara que en certes ocasions algunes d'elles també tinguin relació amb l'àmbit de la música. Aquestes són des d'associacions de cultura popular, com geganers, fins a associacions de recerca d'història local, passant per castellers, manaies, puntaires, pessebristes o entitats organitzadores de les festes populars locals, de tradició tan ancestral que en alguns casos resulta impossible conèixer-ne l'origen exacte.

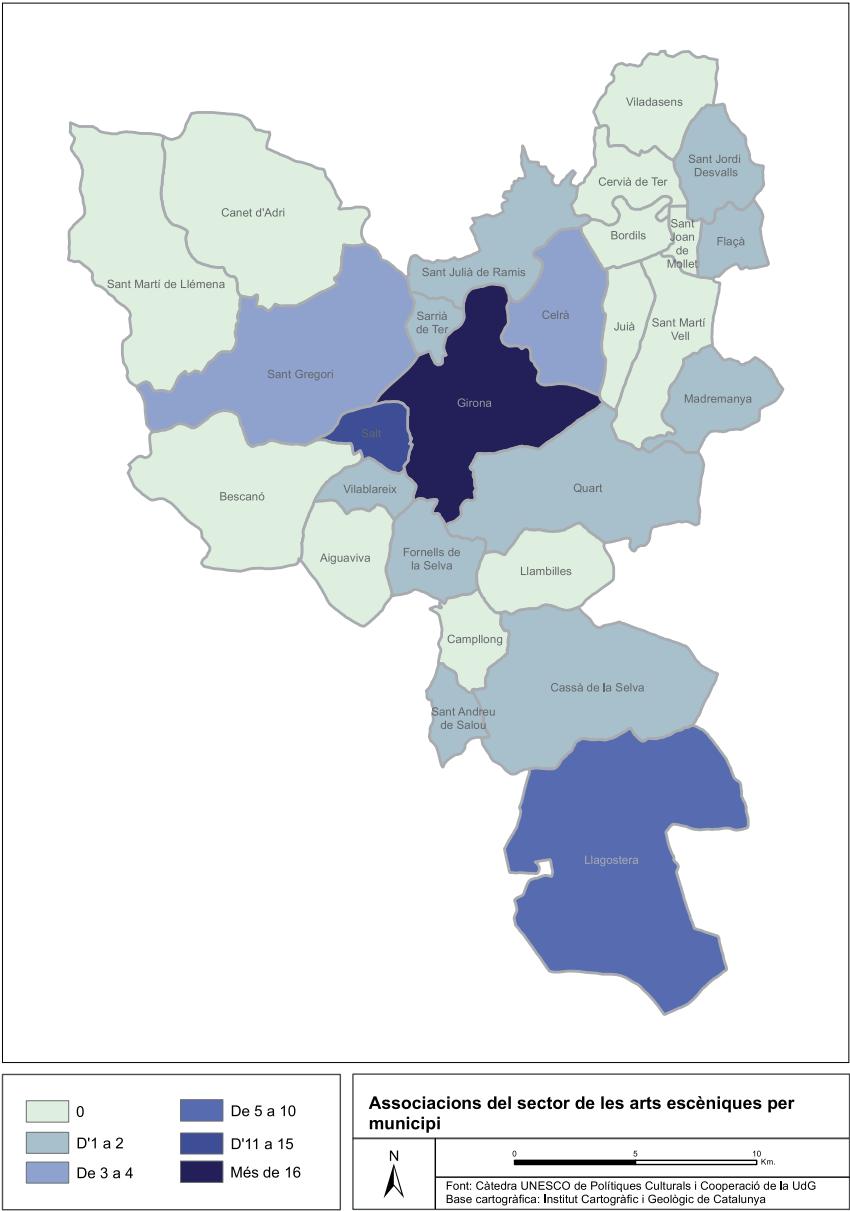
En segon lloc trobem les arts escèniques, amb un total de 60 associacions, les entitats de les quals es concentren en un 41% a la ciutat de Girona. Aquest sector està format, sobretot, per agrupacions de teatre amateur, però també hi podem trobar entitats que realitzen dansa, màgia, circ o recitals poètics.

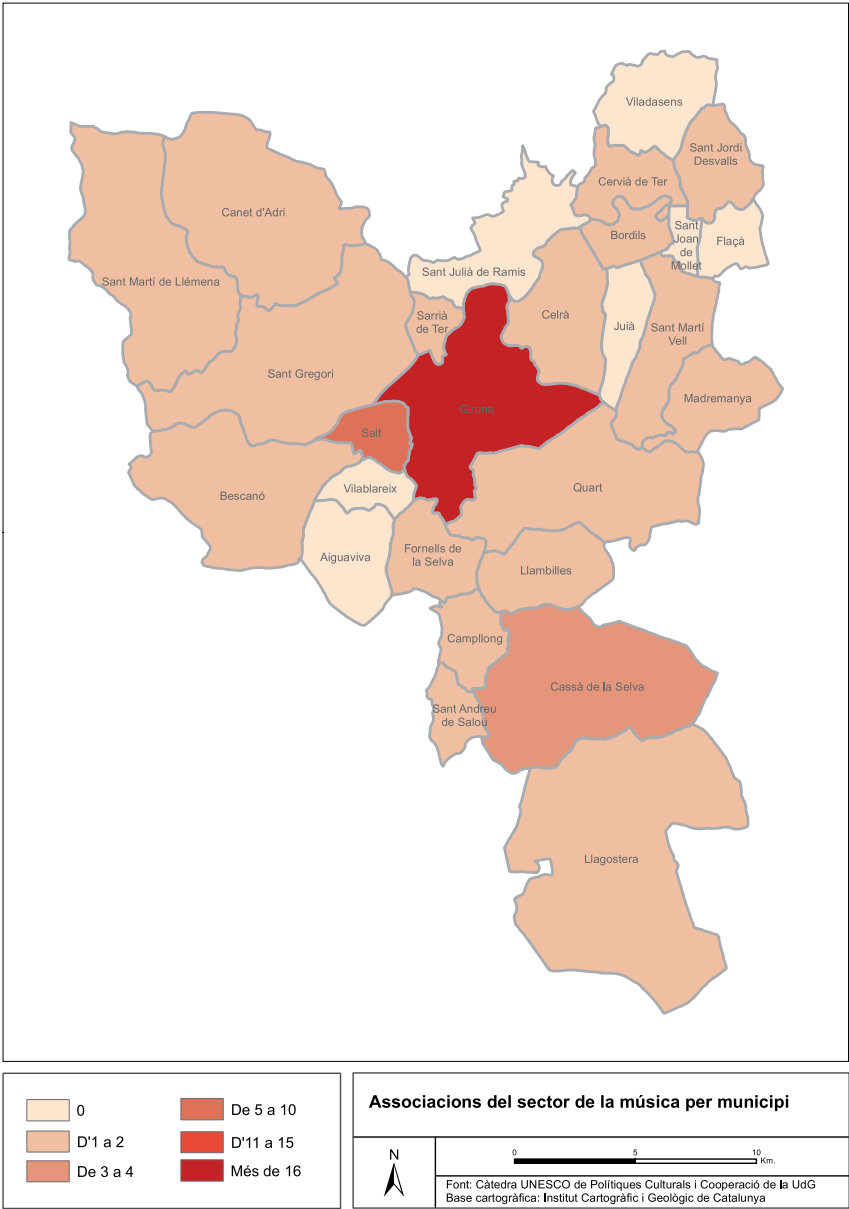
En tercer lloc hem de situar les associacions que treballen principalment la música: 51 en total. Cal remarcar que la majoria de músics no creen associacions, sinó que cerquen l'emparament legal de l'Associació Professional de Músics de Catalunya, la qual els proporciona la cobertura legal que necessiten per poder treballar, tinguin poques o moltes actuacions al llarg de l'any. Això comporta que una gran quantitat de músics no apareguin en el nostre mapa, essent aquest el sector amb menys representació en l'àmbit associatiu entre els tres escollits per a l'estudi.

També cal tenir present que, en el nostre estudi, s'ha considerat que un sector és predominant quan es produeix una combinació d'activitats que es complementen essent-ne, però, una d'elles clarament la principal; per exemple, en els casos de les colles geganteres o castelleres, que van acompanyades de la música de les gralles, s'ha considerat més important el factor patrimonial immaterial per sobre del musical, ja que la música és un complement de l'activitat gegantera o castellera.

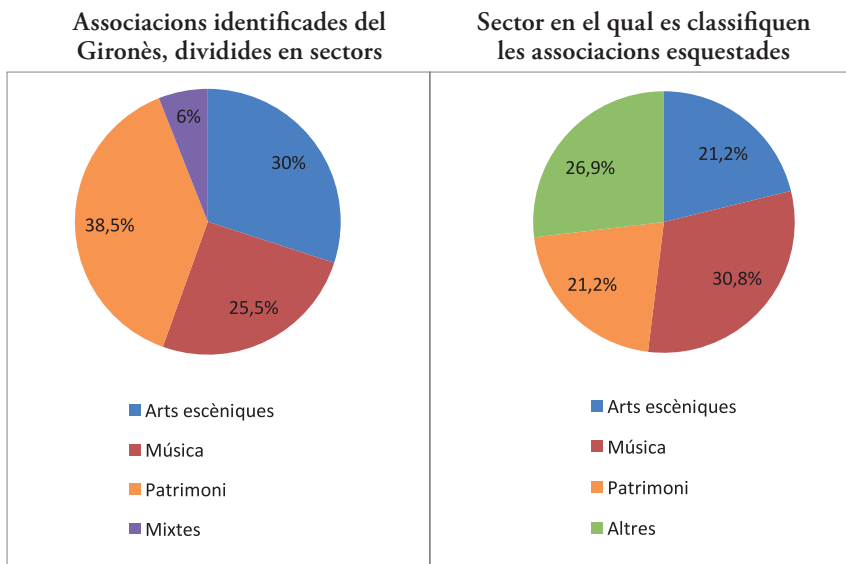
Només en alguns casos no hem discernit entre un sector predominant dins de l'associació, atès que les seves activitats no plantegen una diferència clara per determinar que un sector tingui més pes que l'altre. En molts casos, això és així perquè moltes associacions de localitats petites organitzen activitats de tipus molt diferents, ja que en ser de municipis amb pocs centenars d'habitants són les mateixes persones que s'ocupen d'organitzar els esdeveniments, independentment de la temàtica de l'associació a la qual pertanyin. Per exemple, l'Associació Juvenil els Quatre Gats de Sant Jordi Desvallès, tot i ser de nova creació, s'ocupa tant d'actuar com a colla gegantera com de realitzar obres de teatre, passant per actuar com a grup de cant coral o organitzar les festivitats locals.

En els gràfics següents mostrem proporcionalment el pes de cada sector a la comarca; a l'esquerra, segons les dades recollides sobre les 200 associacions i, a la dreta, segons les 52 respostes rebudes de les 158 enquestes que vam fer arribar als representants de les entitats analitzades.

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

Encara que el gràfic de la dreta només correspon a les enquestes respostes, ens permet elaborar una primera aproximació. Primerament, farem alguns aclariments sobre les dades que hi podem llegir.

Com ja conclou el gabinet tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat en la seva darrera publicació, les activitats amb més presència a tot Catalunya són les relacionades amb la música, el ball i les tradicions, sectors que en l'estudi, seguint els criteris establerts per la UNESCO, identifiquem com a música, arts escèniques i patrimoni, els tres sectors escollits per al nostre estudi.

La primera diferència que es fa palesa entre els dos gràfics es troba entre els dos sectors que ens indiquen les associacions de l'àmbit del patrimoni. Aquesta diferència és deguda, principalment, a la manca de coneixement

respecte al concepte «patrimoni». Conseqüència d'això, diversos enquestats van optar per l'opció «Altres», però en realitat haurien d'haver optat per «Patrimoni», fet que queda corroborat per la tipologia de les seves activitats —la qual ha estat especificada en les enquestes, on hem trobat que 9 de les 13 incloses en el 26,9% d'«Altres» haurien d'incloure's a «Patrimoni». D'altra banda, algunes associacions prioritzen el factor social o algun altre objectiu per sobre de la faceta cultural, motiu que va moure els enquestats a escollir l'opció «Altres», com és el cas de XaropClown, que dona més importància a la faceta de l'atenció sociosanitària que no pas a les actuacions de clown que realitza.

En segon lloc, trobem que la música en les enquestes supera els altres dos sectors, mentre que en la nostra recerca la situem l'última pel que fa a nombre d'associacions. Tot i que el percentatge de respostes, prop del 33%, ha de permetre aquest marge d'error, sí que podem afirmar que, en línies generals, les associacions del sector de la música són les que tenen més clar el seu vincle amb la música, pròpiament.

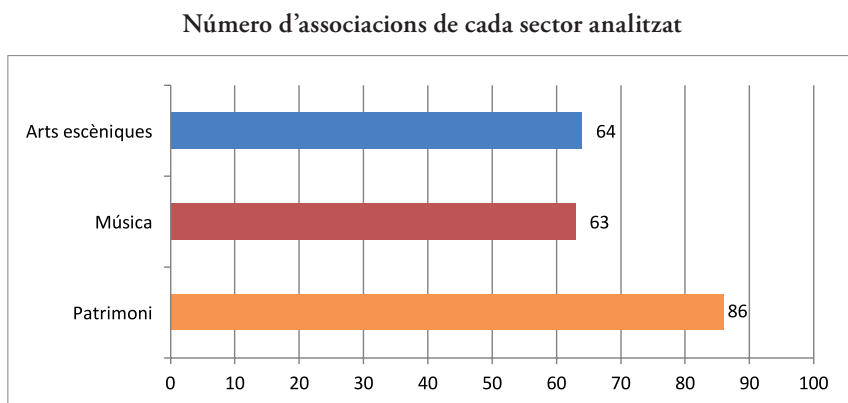
Més enllà de les xifres, les respostes dels representants enquestats i dels participants de la sessió de treball mostren una concepció desigual del sector cultural. En alguns casos, les associacions reivindiquen la pertinença al sector cultural, criticant que l'Administració Pública és qui les situa en altres àmbits, com el de la promoció econòmica, mentre que d'altres entitats, en ser consultades, han deixat en segon pla l'aspecte cultural o han mostrat ignorar-lo totalment. En aquest sentit, les entitats que desenvolupen activitats tradicionals, com poden ser sardanistes o geganteres, són les que tenen més clar que «fan cultura», probablement perquè la tradició és identificada com a cultura. D'altra banda, i com hem mencionat anteriorment, el desconeixement de la divisió acadèmica dels sectors culturals per part d'alguns associats condueix fàcilment a confusions; això sí, aquesta mateixa divisió acadèmica s'ha demostrat massa rígida i incompleta davant la complexitat del món cultural associatiu.

Els subsectors culturals

A continuació, desglossarem cadascun dels sectors per tal d'analitzar cada tipologia d'activitat per separat a través de la classificació en subsectors. En aquesta part de l'anàlisi, desgranarem les activitats de les associacions classificades com a mixtes, de manera que apareixeran representades en

més d'un sector. El mateix succeeix en el cas dels subsectors: hi ha diverses associacions que han estat classificades en dos subsectors o més. Per tant, les xifres totals que es representen als gràfics no seran comparables amb el total de les 200 associacions identificades.

El gràfic següent presenta el nombre d'entitats que realitzen activitats classificables en cadascun dels tres sectors analitzats, incloses les mixtes, que estan representades en més d'una columna.

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

L'àmbit de la **música**, com avançàvem en la introducció, presenta una problemàtica que no trobem en els altres sectors: els músics no solen associar-se, sinó que cerquen el suport de l'Associació Professional de Músics de Catalunya, entitat que els ofereix assessorament i el paraigua legal per tal de poder actuar. Això fa que ens apareguin unes dades molt minses pel que fa a alguns subsectors musicals. Girona és la ciutat on podem trobar més diversitat pel que fa a la tipologia, fet directament relacionat amb el seu caràcter de capital: els subsectors de música antiga, electrònica i d'òpera hi troben la seu idònia des d'on promocionar-se a tot el territori gironí.

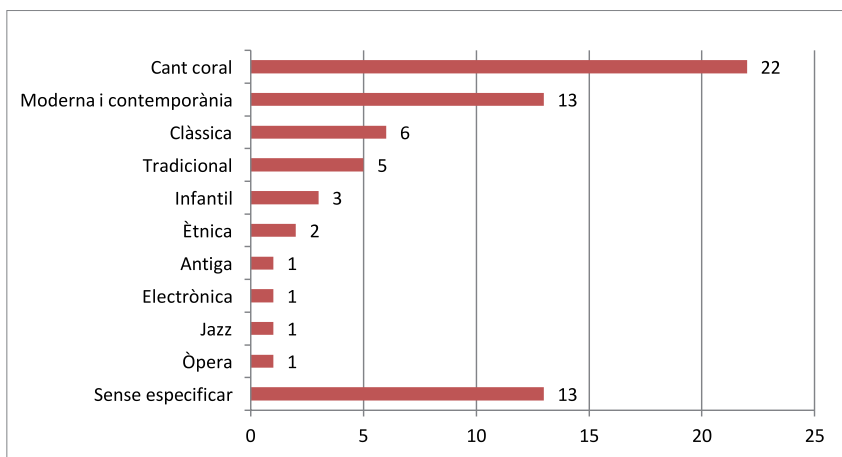
A diferència de la resta d'estils musicals, el cant coral sí que es caracteritza per estructurar-se a través d'associacions, cosa que justifica que en trobem 22 al Gironès; tots els municipis mitjans i grans (i fins i tot alguns de petits) en tenen almenys una. Aquest subsector, a més,

s'ha vist darrerament reforçat per la presència d'aquest estil musical a la televisió, en programes com *Oh Happy Day*. En segon lloc, tenim la música moderna i contemporània, àmbit que engloba pràcticament tots els estils musicals moderns. Finalment, cal mencionar el subsector de la música tradicional, el qual té molta més presència de la que podem detectar; per exemple, en podríem trobar músics en qualsevol colla gegantera i castellera.

El cant coral és el subsector predominant en el sector de la música.

Els únics subsectors que no tenen representació són la sarsuela i la cobla; ara bé, insistim que, almenys en el cas de la darrera, això és perquè la forma d'organització de les cobles no sol ser l'associacionisme.

Núm. d'associacions del sector musical per subsectors

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

El darrer grup, «no especificat», respon en línies generals a dos motius: pot ser que l'entitat englobi o pugui englobar tot tipus de subsector, com és el cas de l'Associació Professional de Músics de Catalunya, o que sigui una

associació que organitza esdeveniments musicals —però que no els realitza ella pròpiament i, per tant, no és classificable en un subsector concret.

En el sector de les **arts escèniques** hem pogut corroborar una sensació general: les associacions de teatre són les més nombroses i esteses per tot el territori. No en va, més de la meitat de les entitats dedicades a les arts escèniques realitzen representacions teatrals. Cal recordar que hem assignat tant les associacions de manaires com de pessebres vivents al grup «Patrimoni», considerant que el valor patrimonial de la seva activitat té més rellevància que no pas la seva actuació, que en certa manera es podria considerar teatral.

El teatre és l'expressió de les arts escèniques amb més gent implicada i més difosa entre els municipis del Gironès.

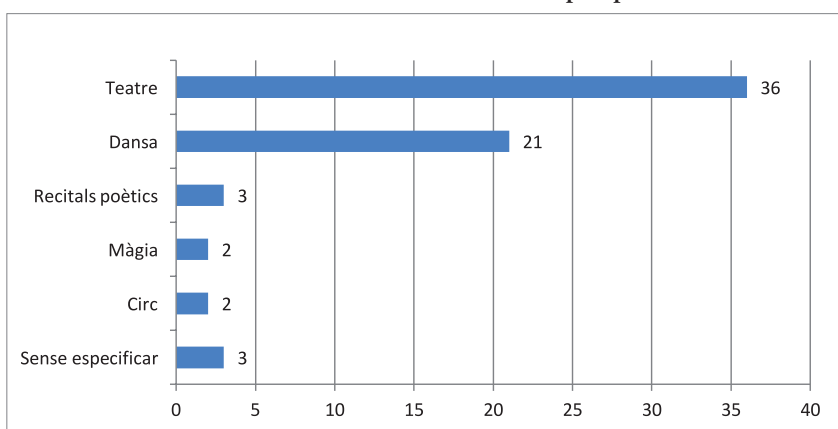
Molt lluny de les associacions teatrals trobem les del subsector de la dansa. De les 21 entitats, 7 estan dedicades estrictament al món de la sardana, també amb un punt de confusió: és una dansa tradicional, sobretot a les comarques gironines, bressol d'aquesta dansa que, a més, comporta l'actuació d'una cobla de forma quasi intrínseca. Però, generalment, la cobla que hi posa la música és una entitat externa i, per sobre de tot, la sardana és una dansa; per tant, hem trobat més adient classificar-la com a art escènica abans que incloure-la en l'àmbit del patrimoni, tot i l'inequívoc valor patrimonial que té com a tret cabdal de la cultura catalana. Finalment, la resta de subsectors tenen una presència molt menor, com passa amb els de la música —concentrats a la capital gironina.

Els subsectors que no hi apareixen són el del mim i els titelles; pot ser que, en aquests casos, siguin activitats secundàries que no hem pogut detectar. En el cas dels titelles tan sols hem localitzat empreses particulars que realitzen espectacles.

Tot i que, com hem anat dient, hem situat alguns àmbits relacionats amb el **patrimoni** en els altres sectors —atès que la seva activitat principal s'hi ajustava més— aquest darrer, i sobretot el patrimoni immaterial, ha resultat ser el més estès. Pràcticament tots els municipis disposen d'alguna associació que té cura de les tradicions locals, i de les activitats compreses en la festa major i similars, una tipologia d'associacions classificades amb

l'etiqueta de «Patrimoni immaterial», possiblement el subsector menys definit i el que crea més confusió entre la gent atesa l'heterogeneïtat i la intangibilitat que el caracteritza. Al mateix temps és, sense cap mena de dubte, el subsector que ens planteja més interrogants sobre els límits de què és o no és patrimoni cultural —uns límits molt permeables, per la qual cosa segurament és el subsector que pateix més transformacions i sobre el qual hem de parlar amb més cautela.

Núm. d'associacions del sector d'arts escèniques per subsectors

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

En el subsector del patrimoni immaterial destaquen, clarament, les associacions que organitzen festes populars, seguides de les colles geganteres i els grups de manaies. També cal mencionar les associacions de bestiar i foc, com poden ser els diables o la Baba Babarota, la Mulassa de Girona i finalment algunes vinculades amb el món de l'artesanía, com podrien ser puntaires o pessebristes. També hi tenen un lloc les associacions de cultures que fa poques dècades que han arribat a Catalunya, sobretot africanes. Aquestes les trobem establertes a les ciutats de Salt i Girona, nuclis que han acollit bona part de la immigració a la comarca. Tot i ser les de creació més recent, en molts casos la seva activitat ha resultat imprescindible per al teixit social de les dues ciutats.

Seguit d'aquestes associacions, però ja amb una presència molt menor, trobem les associacions dedicades a fer valdre el patrimoni natural i organitzar activitats relacionades amb aquesta qüestió. El Gironès és una comarca amb un potencial paisatgístic i natural que ha quedat eclipsat, tradicionalment, per altres entorns propers com la Garrotxa, les Guilleries o l'Empordà. Cada cop, però, es valora més aquest potencial, com a atractiu turístic i com a factor que ha de permetre una millora del benestar dels veïns de les localitats de la comarca. Així doncs, s'han adequat camins i passejos fluvials, s'han assenyalat rutes i s'han publicat propostes de recorreguts que poden oferir l'atractiu —proper al mateix temps—, d'una tranquil·litat impensable en altres entorns molt més massificats. En consonància amb això, han aparegut noves associacions que pretenen acostar aquests espais a la població i lluitar per la conservació d'aquest patrimoni, tan sensible a l'activitat humana. Aquestes solen organitzar rutes per l'entorn natural, a vegades amb un vessant més esportiu o enfocat a altres temàtiques, com pot ser la gastronomia.

En tercer lloc trobem les associacions que es dediquen a la recerca en història local i que, per tant, promocionen l'estudi i la difusió d'un patrimoni documental local que, si no fos per elles i en molts casos, difícilment veuria la llum —aborden temes d'estudi que no solen atraure l'atenció dels historiadors professionals. Les seves publicacions solen tenir un valor simbòlic afegit, ja que molts veïns del municipi en qüestió aprecien poder descobrir el passat del seu poble.

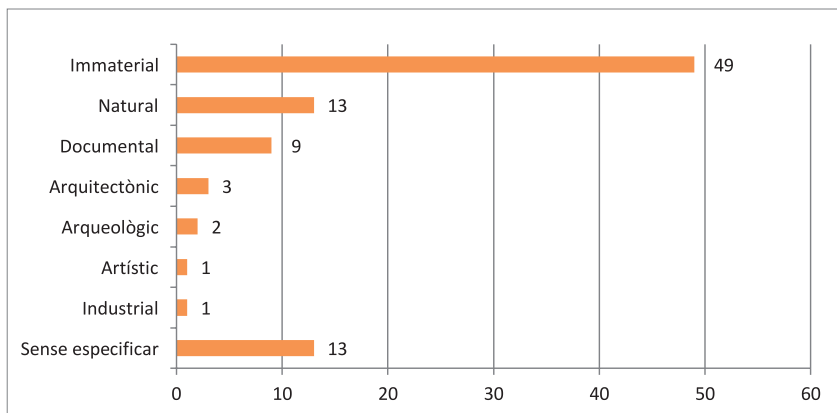
Les associacions del sector del patrimoni acostumen a estar estrictament vinculades a activitats tradicionals lligades al patrimoni immaterial català.

La resta de subsectors apareixen de forma testimonial. És el cas del patrimoni arquitectònic, arqueològic, artístic i industrial, mentre que del patrimoni de la imatge no n'hem identificat cap. En aquest darrer cas, és possible que les associacions de l'àmbit documental també treballin ocasionalment amb imatges; de fet, les publicacions amb recopilacions d'imatges antigues són d'allò més freqüents.

Finalment, en aquest cas també trobem una quantitat relativament gran d'associacions a les quals no hem atorgat un subsector específic. En alguns

casos, això és degut a la pluralitat d'àmbits de les seves activitats, que fan impossible destacar-ne un de sol, mentre que en altres casos és perquè, tot i que la seva activitat té un clar vessant patrimonial, cap subsector no s'hi adequa prou per emmarcar-la-hi.

Núm. d'associacions del sector del patrimoni per subsectors

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

Com hem reclamat en els apartats anteriors, la manca de definició del sector esdevé un problema a l'hora de delimitar l'objecte d'estudi. Com s'ha pogut comprovar, la divisió dels subsectors no dóna cabuda a totes les associacions identificades, ja que és una classificació que respon a altres criteris més genèrics, inclosos els equipaments culturals i altres agents com empreses o tècnics de l'Administració Pública: no hem pogut situar en un subsector concret 29 associacions de les 200 identificades.

La naturalesa de les associacions

Mitjançant les enquestes, hem intentat traçar una imatge de les motivacions, l'estructuració, la gestió interna, etc., de les entitats que són objecte de l'estudi. Un primer catalitzador que ens permet veure quina concepció es té de la mateixa entitat són els objectius que es plantegen.

Així doncs, el primer objectiu que es marquen les associacions enquestades, fins a 28 de les 52 de la mostra, és la difusió entre la població del tret

cultural a través de les activitats realitzades. En segon lloc, l'aspecte social és el més present, fins a 15 associacions destaquen la voluntat d'incidir en l'entorn social mitjançant la seva actuació. El pòdium el tanca el vessant educatiu i de formació, tant pel que fa als membres de l'ens com de cara als espectadors o els participants en les activitats.

L'objectiu que centra els esforços de la majoria d'associacions és la conservació i la difusió de l'expressió cultural que promouen.

En menor mesura, podem destacar la producció cultural; és el cas, freqüentment, de les associacions teatrals que produeixen obres, pròpies o no, per representar davant del públic. Algunes també lluiten per la defensa dels drets dels treballadors del sector cultural, o els ofereixen suport i assessorament. Tot seguit vindria l'organització d'esdeveniments culturals que, encara que moltes associacions n'organitzen, no els estableixen com a objectius sinó com a mitjans per assolir els seus fins. D'altres, sobretot en relació amb el patrimoni documental, tenen d'objectius principals la conservació, l'estudi i la difusió de la història i el patrimoni. Finalment, trobem objectius molt secundaris com l'oci, el foment de la participació, la creació de sinergies amb altres entitats i el foment dels valors humans, del creixement personal i d'una vida saludable.

El principal objectiu de les associacions teatrals és, freqüentment, la producció teatral i no pas la difusió del teatre com a tret cultural.

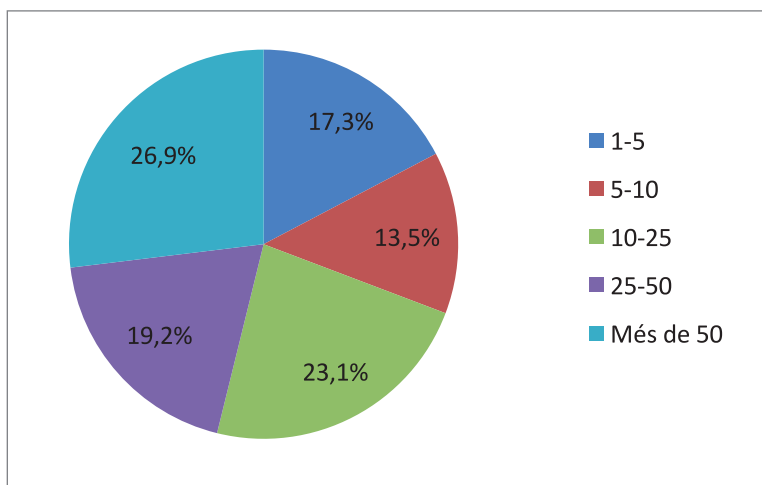
Més enllà de les activitats que podem suposar que realitza qualsevol entitat segons el seu àmbit d'actuació (les de teatre fan obres de teatre, les de música fan concerts i els geganters fan cercaviles), n'hi ha que van molt més enllà buscant noves formes d'expressió cultural amb l'objectiu de promocionar el vessant cultural de la seva associació. Aquest és el cas de l'Associació Salt Sardanista, que té un programa propi a la ràdio de Salt; o de la Baba Babarota, que fa tallers al Museu d'Història de Girona per acostar el món del bestiar a la mainada; ambdós són exemples de

col·laboracions amb l'Administració Pública, una col·laboració que permet a les associacions arribar a molta més gent i donar a conèixer la seva activitat.

L'organització i gestió de les entitats

Tot seguit desgranarem l'estructura organitzativa de les associacions que han respost l'enquesta, per tal de traçar unes línies generals pel que fa a la seva organització interna. Per començar, el nombre d'afiliats ha resultat ser totalment heterogeni. Una quarta part de les associacions afirma tenir més de 50 afiliats; en alguns casos són associacions de professionals de la música o el teatre, associacions de sardanistes o en, d'altres, entitats polivalents que organitzen tots els esdeveniments culturals del municipi, com pot ser l'Agrupació Recreativa i Cultural de Flaça, que es fa càrrec des dels gegants fins a les sardanes, passant per concerts d'havaneres i teatre. Una proporció propera al 42% declara tenir entre 10 i 50 afiliats; és el cas de corals, grups de diables o de percussió, per posar alguns exemples —entitats en què tots els afiliats participen activament en la realització de les activitats. Finalment, més d'un 30% tenen 10 o menys afiliats; és el cas d'associacions de teatre, algunes entitats musicals i d'altres que realitzen projectes que basen la tasca social en la cultura.

Associacions segons el núm. d'afiliats

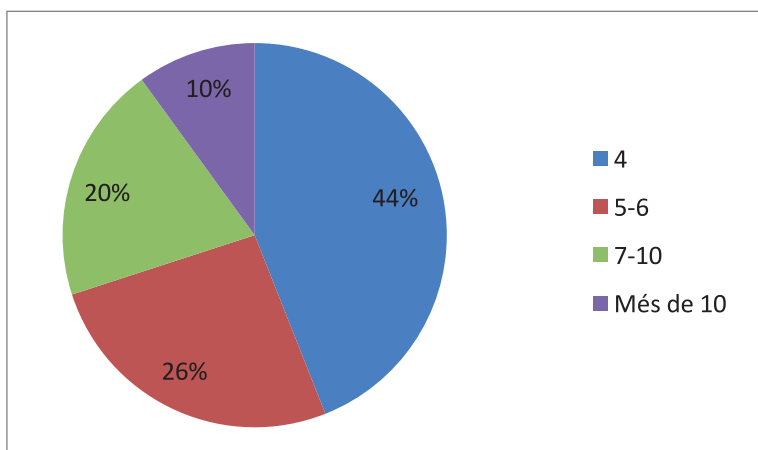

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

El nombre d'afiliats i el de treballadors que té l'entitat no van lligats; així doncs, les associacions de professionals tenen molts afiliats i al mateix temps molts treballadors però, en contraposició, podem trobar ConArte Internacional o l'Associació Cultural La Nave Va (teatre) que, tot i tenir pocs afiliats, també té treballadors. En qualsevol cas, prop del 90% d'associacions enquestades no tenen cap treballador, una tònica que sol ser la norma general per a les associacions gestionades per gent amb un interès purament vocacional i que compaginen la seva feina o els seus estudis amb les tasques que els comporta tenir cura de l'associació.

Aquesta aportació desinteressada és imprescindible per al funcionament de l'associacionisme, tal com es desprenia de la sessió de debat organitzada amb els representants de diverses entitats. La implicació és tal que, en alguns casos, acaba envaint la vida privada de les persones de la junta. El 56% de les juntes de les entitats que van respondre l'enquesta, que són els nuclis de presa de decisions i de gestió de l'entitat, a més de tenir els càrrecs obligatoris de presidència, vicepresidència, tresoreria i secretaria, declaren tenir un o diversos vocals i, en alguns casos, càrrecs tècnics, de coordinació i similars. Càrrecs que responen a les necessitats i les peculiaritats de cada entitat, encara que no hem pogut establir una relació entre el subsector al qual pertanyen o les activitats que desenvolupen, i la quantitat de membres de la junta.

Associacions segons el núm. de membres de la junta

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

El baix nombre d'afiliats a les associacions, sumat a la inexistència de professionals contractats per a la gestió de l'entitat i les juntes reduïdes a pocs membres, limiten la capacitat de les entitats per organitzar o realitzar esdeveniments d'una certa complexitat.

Pel que fa a la divisió per sexes a les juntes, no hi ha grans diferències tot i que, en línies generals, les corals acostumen a tenir més dones —algunes entitats, com ConArte Internacional o les Puntaires de les Comarques Gironines, només les formen dones. Algunes altres entitats, com les d'història local o vinculades a certs temes del patrimoni, com l'Associació d'Amics del Ferrocarril de les Comarques Gironines, són majoritàriament d'homes.

Les entitats que tenen una mitjana més envellida acostumen a ser les sardanistes, juntament amb algunes relacionades amb el patrimoni artístic, industrial i documental, així com les de música antiga i les puntaires. Per contra, les més joves són algunes corals, associacions de bestiar i foc, els grups de música de percussió i algunes entitats organitzatives de festivitats populars locals. Aquesta tendència ens indica quines són les associacions que es troben en un major risc d'extingir-se en un futur relativament proper, i quines estan clarament en expansió i atrauen molta gent per la seva oferta lúdica i educativa.

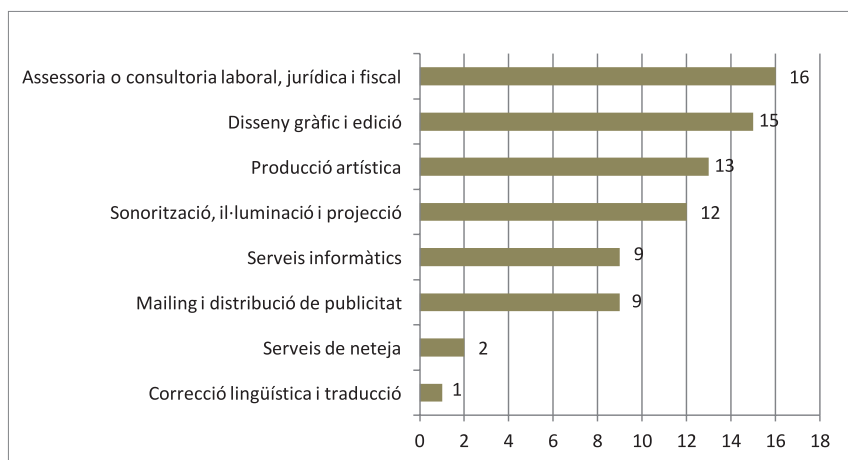
Finalment, el perfil de formació dels membres de la junta és, en un 93,3% dels casos, de llicenciatura o grau universitari i, en menor mesura, de Formació Professional i altres; poques juntes no tenen cap membre amb formació postobligatòria. La tasca pendent és la formació, impulsada per la mateixa entitat, per millorar els coneixements dels seus membres sobre el seu àmbit. El 58,7% d'entitats enquestades no té cap membre de la junta que hagi rebut formació d'aquest tipus.

Tot i que l'objectiu principal de l'estudi no és determinar l'impacte econòmic de les activitats generades pel tercer sector, hem realitzat una primera aproximació, atesa l'òbvia importància d'aquest aspecte i considerant-lo un complement imprescindible per entendre millor la gestió de les associacions.

Pel que fa a la contractació de serveis externs, tres de cada cinc entitats han declarat fer-ho de forma habitual. Dins d'aquestes trobem una disparitat total que respon a les necessitats específiques de cada entitat. Per exemple, les entitats sardanistes precisen els serveis d'una cobla per poder organitzar les ballades de sardanes, tot i que la despesa que els pot suposar oscil·la molt.

Aquestes contractacions responen a serveis contractats, en primer lloc, per a l'assessoria o la consultoria laboral, jurídica o fiscal; en segon lloc, per a l'edició i el disseny gràfic, seguits de serveis prestats per artistes, com poden ser músics o actors, i de serveis d'il·luminació, sonorització i similars.

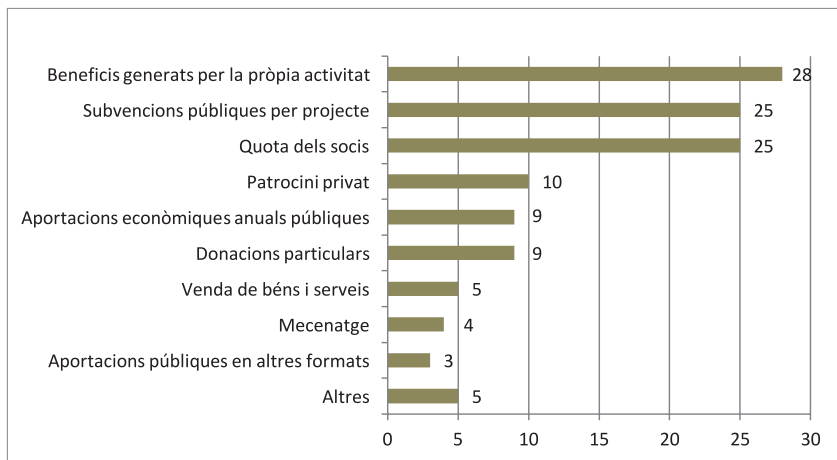
Tipus de serveis externs contractats

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

Les fonts de finançament que permeten generar tota aquesta activitat són igualment molt diverses. En el debat que es va realitzar amb el grup de treball, els participants van coincidir de forma unànime en les dificultats que tenen atesa la manca de finançament públic, un problema crònic agreujat sobretot des de l'inici de la crisi econòmica. Tot i això, la capacitat d'obtenir els fons econòmics necessaris es basa en la multiplicitat de possibilitats que les associacions tenen a l'abast. Així doncs, la primera font de finançament són els beneficis generats per les activitats de la mateixa entitat, seguida de subvencions per projectes i de les quotes dels socis. Són menys habituals el patrocini privat i les subvencions regulars anuals. Sigui com sigui, cal dir que dues de les tres fonts més destacades no tenen l'origen en el finançament públic, sinó que són el resultat de l'activitat mateixa de l'associació.

Fonts de finançament

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

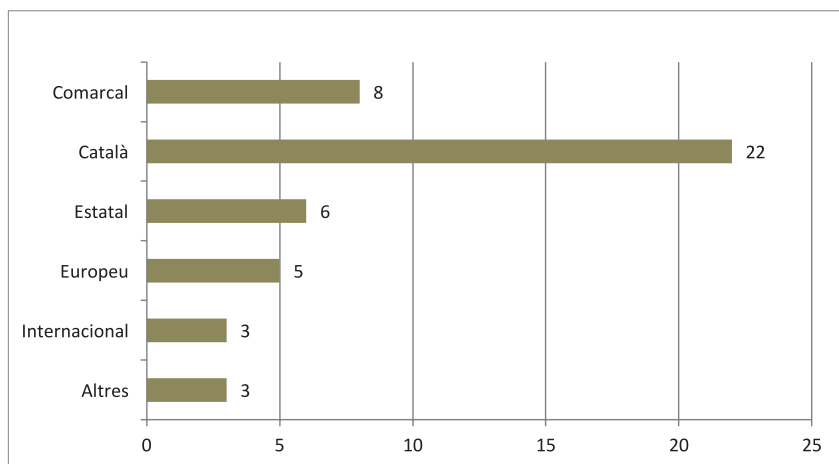
La percepció de l'entorn social

Un altre dels objectius d'anàlisi de l'estudi és la visió que es té, des de les entitats, del seu entorn i com s'hi relacionen, tant pel que fa a les altres entitats com al públic en general. Aquestes acaben determinant l'impacte social de la seva activitat i, encara que aquest és impossible de calcular (en la majoria dels casos), sí que podem definir algunes de les seves dinàmiques generals.

Les relacions i la forma de relacionar-se entre les entitats es poden llegir a través de les xarxes creades amb reconeixement legal, com serien federacions o associacions i, també, a través dels vincles informals que s'estableixen, generalment, entre les associacions del mateix municipi. Així doncs, trobem algunes vies de cooperació formal, com les xarxes que es creen, habitualment, entre les associacions de la mateixa temàtica. En aquest sentit, pràcticament la meitat d'entitats enquestades neguen pertànyer a cap tipus de xarxa, mentre que 20 d'elles estan federades i 13 associades. Només una entitat, XaropClown, es troba en un gremi coordinador. A Catalunya, les federacions d'associacions culturals que més membres tenen són les de cant coral, de sardanistes i de geganters; tot i això, en les enquestes no s'ha fet palès aquest predomini: cap tipologia d'associació no ha destacat per sobre les altres. Aquestes xarxes,

habitualment, abasten l'àmbit territorial català (tot i que algunes es limiten a l'àmbit comarcal); finalment, les d'àmbit estatal, europeu o internacional tenen menys presència. Aquestes xarxes solen pertànyer a un únic subsector o, fins i tot, a una part molt concreta dins d'aquest subsector, com en el cas dels castellers o els puntaires.

Àmbit de les xarxes

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

En canvi, a l'hora de detectar les relacions informals hem trobat connexions molt més complexes entre el teixit associatiu del Gironès. El 61,5% d'associacions han respost que tenen algun tipus de relació amb, com a mínim, una entitat d'algun altre subsector cultural, tot i que en alguns casos són molt complexes. En tots tres sectors, les vinculacions més habituals (i lògiques) són entre subsectors del mateix àmbit, per exemple, associacions de teatre amb dansa, titelles o màgia; associacions de música tradicional que fan noves versions i realitzen col·laboracions amb altres grups de música moderna i contemporània; casos com les associacions relacionades amb l'àmbit del patrimoni documental, en què els seus membres se solen interessar pels treballs i els progressos dels seus homònims veïns i de la rodalia, etc. A través de l'enquesta, encara hem pogut apreciar amb més detall aquesta tendència, ja que els enquestats, en ser preguntats per quines altres entitats de la comarca coneixen, generalment han citat entitats germanes. Alguns

casos clars han estat els ateneus, les colles sardanistes, els grups corals, les companyies de teatre i les entitats relacionades amb les cercaviles —com grups de percussió, diables o geganters.

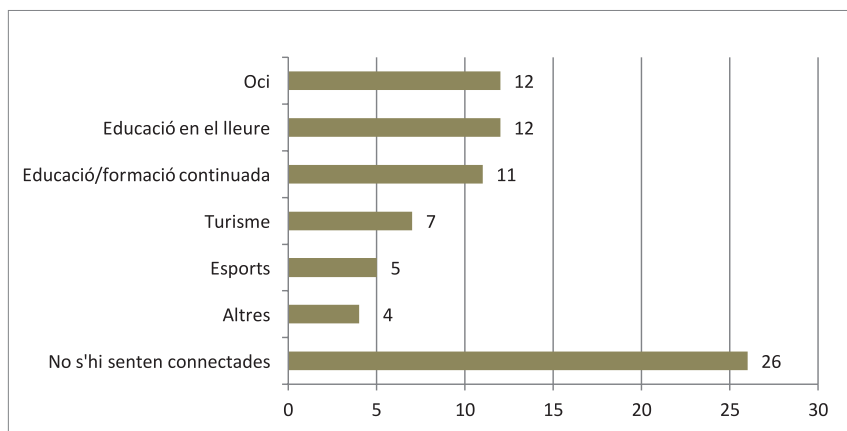
També hem trobat destacable la relació que han puntualitzat algunes associacions d'arts escèniques amb àmbits relacionats amb la videocreació, la fotografia i el cinema, així com la relació amb la premsa especialitzada en el seu sector. En el sector de la música només hi destaca un cert vincle amb associacions de teatre i dansa, mentre que les associacions d'aquests dos subsectors no havien posat èmfasi en una especial vinculació amb la música. De nou, l'àmbit del patrimoni és el que ha comportat més confusió, ja que el patrimoni artístic ha estat el subsector més assenyalat, fins a 12 enquestats han declarat tenir relacions amb aquest subsector, tot i que en l'estudi només hem detectat una associació que s'hi pugui identificar: els Amics del Museu d'Art de Girona. Un cop observats els casos que s'han adscrit al patrimoni artístic, l'únic motiu que atribuïm a aquest fet és la confusió d'una expressió artística amb el patrimoni artístic, ja que les activitats d'aquestes associacions, que van des de corals fins a diables, passant per grups de percussió i de música tradicional, no hi tenen cap relació.

Un aspecte determinant i que no podem obviar és la distribució geogràfica. En alguns casos, hem trobat associacions que actuen en dos municipis veïns de petites dimensions. En altres ocasions, en municipis grans com Cassà de la Selva, les entitats mostren una relació bastant intensa amb municipis propers més petits com Campllong, substituint així la manca de certa activitat associativa en aquests indrets. Tot i això, el component geogràfic és molt més complex, ja que les entitats també poden tenir membres provinents de molts llocs diversos, fins i tot de fora del Gironès. És el cas de la coral Tutti Veus de Cassà, la qual acull cantants provinents des d'Olot fins a Barcelona ciutat.

El cas de Salt és necessari mencionar-lo a part. L'edifici de la Coma-Cros acull, avui dia, un gran nombre d'entitats de la vila; tot i així, alguns dels membres d'associacions que s'hi troben han destacat la dificultat de treballar junts. És a dir, tot i que és un important espai d'intercanvi d'opinions, crear projectes comuns és molt més difícil, a causa dels interessos tan diferents que mouen cadascuna de les parts. Tot i això, aquest treball conjunt pot ser útil per als interessos comuns de les associacions, com pot ser exercir pressió sobre l'Ajuntament quan es presentin sol·licituds i noves propostes.

La característica que diferencia l'associacionisme dels altres agents culturals és aquest caràcter social, que està conformat per la gent i, per tant, intrínsecament lligat a ella. Però, ¿les associacions es plantegen aquest impacte social? La meitat d'elles no. Encara i així, una proporció gens menyspreable ha destacat en l'enquesta una acció educativa, sigui en l'àmbit de l'educació formal o no formal (a través del lleure), o relacionada amb l'oci i, en menor mesura, amb el turisme o l'esport. Només algunes de manera molt excepcional han destacat la seva vocació social com a objectiu principal; és el cas de Mira Capacitats per la Dansa, per a la qual la dansa només és un canal per assolir un objectiu superior. Majoritàriament, l'impacte social és assumit com una conseqüència de les activitats que es duen a terme, encara que no per això sigui menys important. N'és un exemple el cas de l'Associació Oudiodial, el president de la qual destacava la importància d'implicar els joves en activitats musicals, entre d'altres, per tal d'apoderar-los amb alguna responsabilitat i proporcionar-los noves motivacions.

Vinculació de les associacions enquestades amb altres sectors no culturals

Font: càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

Com ja hem anat dient, la majoria d'activitats realitzades i organitzades per l'associacionisme no comptabilitzen el nombre de participants ni l'impacte que tenen, de manera que en l'estudi és impossible valorar la resposta del

públic. Sí que podem conèixer, però, com les entitats fan arribar la seva informació als veïns i al seu possible públic. Per començar, pràcticament la totalitat d'associacions que han respost l'enquesta afirmen assumir, elles mateixes i almenys en part, la difusió de la seva pròpia associació; prop de la meitat declara rebre suport de l'ajuntament respectiu, habitualment a través del lloc web de la vila, on sol haver un espai destinat a les entitats, mentre que una xifra lleument inferior reconeix utilitzar els mitjans de comunicació, sigui pagant o gratuïtament.

Per difondre les activitats que realitza cada associació, el material gràfic publicitari és molt útil, sobretot en l'àmbit local, ja que permet arribar a un públic molt proper —així que el seu ús és encara d'allò més habitual. Tot i la irrupció d'Internet i les xarxes socials des de ja fa uns anys, els cartells impresos i els fulletons informatius segueixen essent les opcions preferides, només superats pel *mailing* electrònic, que suposa la comoditat de ser gratuït i no precisar distribució. Darrere seu, els anuncis a la premsa diària i a la ràdio, habitualment d'àmbit local, són els més utilitzats.

Ara bé, el pes de les noves tecnologies és indefugible, i un bon ús de les xarxes socials s'ha revelat com un recurs amb un impacte i una capacitat d'abast molt superiors als cartells o els anuncis a la ràdio. Per aquest motiu, la majoria d'entitats tenen pàgina de Facebook, lloc web propi i correu electrònic, i algunes també utilitzen Twitter i YouTube. Només 6 de les 52 entitats enquestades afirma no utilitzar cap recurs de comunicació digital.

Els reptes i les oportunitats de l'associacionisme

Per al desenvolupament i, fins i tot, la supervivència d'algunes expressions culturals s'ha demostrat que el paper de l'associacionisme ha estat indispensable. Però, sobretot des de la crisi econòmica, les que pateixen per la seva supervivència són les mateixes associacions.

Així doncs, sobre les dificultats més importants que troben, la majoria d'opinions que hem rebut expressen la manca de reconeixement de la seva activitat per part de l'Administració Pública i la ciutadania. Pel que fa a la primera, la falta d'implicació de l'Administració Pública no només suposa unes subvencions insuficients, sinó un cert menyspreu cap al sector associacionista pel simple fet de no ser professional. Això s'exemplifica especialment en alguns casos, com el del teatre. Ni l'Administració ni l'espectador no estan disposats a pagar quantitats elevades per obres de teatre amateurs, encara que el cost s'esdevingui per necessitats d'*atrezzo*,

etc. Moltes associacions lamenten que no se'ls donin facilitats a l'hora de cedir-los locals i espais, sobretot quan l'entitat no és del mateix municipi on es realitza la sol·licitud, tant per assajar com per actuar. Algunes també creuen que hi ha una planificació estratègica nul·la, per part de l'Administració, en relació amb l'activitat associativa, ja que no se sol comptar amb les entitats com un actiu més del món cultural local, sinó com a quelcom secundari que, en moments puntuals, compleix amb la seva tasca (sigui una cercavila, una obra de teatre, un taller, etc.).

La principal reclamació que expressen les associacions és la falta de reconeixement de la seva tasca per part de la societat, d'on deriven la majoria de problemes.

De la ciutadania, en canvi, se'n reclama especialment la participació, sobretot activa, no només en la gestió de l'entitat i el desenvolupament de les activitats, sinó també en el sentit d'una major implicació del públic en les ocasions que així ho requereixen. Això significa trencar una barrera que solem trobar entre els esdeveniments convencionals, siguin del sector que siguin: entre cercaviles, actuacions, teatre, concerts, conferències, exposicions... i els espectadors. Alguns dels membres de les associacions amb les quals hem parlat, com Girona Percussió! o la Baba Babarota ens han remarcat la seva intenció d'incentivar la participació, entenent la tasca associativa com quelcom que ha de tenir una repercussió molt més àmplia en la societat. Trencant amb aquesta visió integradora de l'entorn social, la sensació que la població no valora les accions que tant d'esforç costen a les entitats mina la moral de molts membres, que no troben cap contrapartida a la seva dedicació; un esgotament que es fa palès en molts casos. Esgotament que precisa, tot sovint, d'una regeneració de les juntes, quelcom que es veu frenat per la falta d'interès i de predisposició de la població a entrar-hi. Alguns dels participants del grup de discussió afirmaven tenir molts problemes per trobar un relleu, sobretot a causa del compromís que reclama la gestió d'una entitat de certa envergadura, com poden ser els Amics de la Sardana de Cassà o l'Associació Oudiodial per a la cultura diola.

El territori del Gironès, i les comarques gironines en general, presenta una dualitat segons alguns enquestats. Al mateix temps que la poca densitat d'agents culturals permet obtenir noves oportunitats a les quals seria molt

més difícil d'aspirar en la zona metropolitana, la llunyania de Barcelona, on se centra la major part d'inversió en creació cultural, augmenta la sensació de marginació d'algunes entitats de la comarca.

Pel que fa a les oportunitats, alguns enquestats i entrevistats parlen de les possibilitats que ofereix l'opció de col·laborar entre associacions per oferir noves activitats culturals, però al mateix temps molts afirmen que els membres de les mateixes solen ser reticents a treballar junts en un mateix projecte. Això sol passar sobretot entre associacions de la mateixa temàtica, com podria ser el teatre, les quals es poden veure com a una competència mútua; en canvi, és més fàcil que es creïn noves sinergies entre associacions d'àmbits molt diferents. Un exemple el tenim en els Marrecs de Salt i l'Associació Oudiodial, els quals han realitzat alguna exhibició castellera amb música diola en lloc de les típiques gralles; tot i això, són casos excepcionals. L'Administració Pública, com a promotora de la cultura, és vista des de les associacions com a impulsora de la «Cultura» en majúscules, la que gaudeix d'un finançament i una visibilitat considerables, i la qual acapara la majoria de la inversió pública, mentre que la «cultura» en minúscules seria la que viu (o sobreviu) amb unes subvencions molt menors, la realitzada per les associacions sense ànim de lucre. Per això l'Administració és considerada, per aquestes entitats, la culpable de la situació crítica del sector.

Ara bé, al mateix temps, aquesta relació és vista com l'única via possible d'accés a finançament, la qual cosa ha de permetre la creació de noves oportunitats de futur. En el cas dels grups de teatre, per exemple, el nombre de festivals que es duen a terme a Girona i la rodalia podria resultar una bona oportunitat d'expansió per al teatre amateur, si no fos que solen trobar restringides les ocasions d'actuar al FITAG. Moltes respostes rebudes també coincideixen que depèn de les mateixes entitats millorar la seva presència social, cercant nous canals de difusió, sol·licitant més presència als mitjans de comunicació, procurant atraure la població, sobretot els veïns de la mateixa localitat. Però moltes associacions també es troben limitades per la manca de gent implicada a l'hora de dur a terme totes aquestes accions, remarcant la necessitat d'una major participació ciutadana.

Cal dir que, en diverses ocasions, s'ha fet palesa una certa falta d'ambició per part de les juntes associatives, ja que no s'han plantejat com millorar la seva difusió, augmentar l'interès del públic o on trobar noves fonts de finançament, sinó que se centren estrictament en la gestió i l'organització

de les activitats de l'entitat. En certes ocasions, en els municipis més petits, aquestes activitats són de caràcter anual i reuneixen un públic molt concret —com podrien ser els veïns de la zona, que ja coneixen l'esdeveniment per tradició. Això fa que els mateixos organitzadors no es plantegin la necessitat d'arribar a un públic més ampli, conformant-se amb la realització de les seves activitats habituals.

A tall de resum i conclusions

L'estudi, partint d'unes premisses teòriques, ens ha permès fer palesa una realitat del sector cultural associatiu en la qual hem pogut detectar unes necessitats legals, professionals i de relació amb l'Administració Pública que impedeixen a les entitats explorar tots els camps on podrien explotar el seu potencial cultural i participatiu.

La definició i l'estudi del sector cultural és recent, és una tasca complexa i que ha estat orientada, els darrers anys, a la identificació dels actors econòmicament més rellevants: l'Administració Pública i el sector empresarial. El discurs de l'economia cultural i creativa ha generat una presa de consciència col·lectiva entorn del potencial que la cultura i la creativitat tenen com a vector de creixement econòmic i desenvolupament territorial. L'aparició de les estadístiques sobre el sector cultural en els àmbits internacional i nacional responen a aquest procés, però les dades que es recullen i analitzen (aportació al PIB, inversió, valor afegit, consums, etc.) són, encara, molt globals i poc contextualitzades, com ja es demostrava en l'estudi del sector cultural del 2009.

En aquest marc, el coneixement del tercer sector cultural és encara molt deficitari a Catalunya, i més encara a escala local —com ho demostra la confusió de dades estadístiques disponibles.

Per això, la iniciativa d'aquests estudis per part d'Òmnium Cultural, com a associació emblemàtica i representativa, és important. L'anàlisi a escala comarcal no permetrà extrapolacions ni una definició de paràmetres, però sí que ens ajudarà a aprofundir en el coneixement qualitatiu i a prendre decisions en política cultural més fonamentades en l'àmbit comarcal.

El Gironès, cal recordar, és una comarca que exemplifica clarament la situació observada en l'estudi del sector cultural de la província de Girona. Molt poques ciutats concentren un percentatge molt alt de població, mentre que la major part del mapa, tant provincial com del Gironès, es defineix per petits municipis de menys de 1.000 habitants.

I, no obstant això, com ja vam detectar l'any 2009, la vida cultural, en aquest cas clarament representada per les associacions, és present en cadascun dels petits nuclis de població. Es posa de manifest, per altra banda, que les associacions culturals supleixen sovint la falta d'iniciativa o capacitat dels petits governs locals i la inexistència d'un sector privat, assumint tots els papers i els reptes de l'activitat en aquest àmbit.

Pel que fa pròpiament a les associacions, l'estudi ens ha permès obtenir una imatge dels perfils d'entitats culturals que trobem a la comarca, partint sobretot de la visió interna de la seva funció com a associació, que en determina les accions.

Les associacions no es perceben a si mateixes com a actors estratègics del sector cultural, i no estan familiaritzades amb les classificacions temàtiques o per àmbits. El concepte de patrimoni immaterial, redefinit per la UNESCO a partir de l'any 2001 amb la Convenció de Patrimoni Immaterial, no està consensuat ni per les associacions ni pels impulsors de polítiques culturals.

Les polítiques culturals catalanes dels anys 80 van establir una clara divisió entre cultura popular i «Cultura» en majúscules. Una divisió que ha implicat, a la llarga, una clara exclusió del tercer sector associatiu cultural dels programes públics de la cultura, especialment els darrers anys.

Si es pot fer alguna classificació, avui, a partir de l'observació detallada de la realitat al Gironès és entre perfils de les associacions:

- Associacions culturals de professionals (teatre, música, dansa...).
- Associacions d'animació sociocultural: organització de festes i activitats culturals (teatre, música, dansa...). Punt de trobada de cultures diverses.

- Associacions d'estudi i/o preservació cultural.
- Associacions que responen a una demanda de serveis culturals: corals, castellers, sardanes, etc.

D'acord amb aquests perfils, no totes les associacions tenen una orientació professional sinó que algunes responen a una suplència de polítiques culturals per part dels municipis més petits.

Reflexions finals

El sector cultural associatiu es dibuixa com un àmbit estratègic per a la vida cultural i la cohesió social al Gironès. Malgrat tot, cal que les associacions i l'Administració Pública reconeguin aquest paper, i que s'explorin nous mètodes de treball que permetin expandir-ne la influència i la capacitat de generar impactes sobre l'entorn social.

Així doncs, és necessari replantejar les estratègies culturals empreses des de l'Administració Pública, contemplant les entitats culturals —i la seva participació— com a agents determinants, no pas com a actors complementaris i ocasionals. Les associacions estan organitzades a escala municipal, de manera que són els ajuntaments que han de fer aquesta primera obertura que permeti generar activitats culturals, tot cooperant plegats el tercer sector i el sector públic. I no només això, sinó que també és necessari conèixer l'opinió experimentada de les juntes associatives per entendre quines són les demandes culturals de la població i poder elaborar una planificació, com més acurada millor, de les estratègies culturals a seguir.

Ara bé, l'associacionisme mateix necessita prendre consciència de la importància del seu paper en la vida cultural a escala local, i no renunciar a expandir les activitats que es realitzen ni a buscar nous suports que li permetin obtenir el finançament necessari, o augmentar la participació ciutadana.

La professionalització de les tasques de gestió de les associacions al Gironès és el repte més difícil i necessari que ens plantejem. Un repte que ja assenyalava l'informe de 2008 del gabinet tècnic de la Generalitat¹⁰ per a les federacions del tercer sector. Però és necessari que el sector prengui consciència de la possibilitat d'invertir part del capital disponible en un professional que pugui realitzar les tasques que requereixen uns coneixements més específics i que no poden ser assumides pels membres de l'associació. De fet, actualment, la demanda de formació en gestió cultural és creixent a Catalunya, un perfil professional adient per respondre aquestes necessitats.

Les polítiques públiques culturals, sobretot en l'àmbit local, haurien d'entendre aquesta possibilitat i reorientar la repartició de funcions en pro d'una cultura més gestionada des de la societat civil. Això implica, entre altres qüestions, replantejar el model de suport a les activitats via subvencions i apostar per un model de suport a la professionalització de la gestió de les entitats. D'aquesta manera, la vida cultural podria generar no només l'espai de participació i activitat que ja desenvolupa sinó, també, una via d'oportunitats professionals com ha succeït, per exemple, en el món de l'esport de base els darrers anys.

Invertir en capital humà i en la professionalització ha de permetre una major eficàcia en la gestió dels recursos, crear sinergies entre actors, millorar la comunicació amb l'entorn social, i (una qüestió fonamental) establir una mediació estable entre la demanda social i la planificació de polítiques socioculturals en els territoris. L'organització d'activitats i el desenvolupament de l'oferta han seguit una estratègia pròpia d'una etapa en la qual es comptava amb recursos econòmics importants, però que en el context actual pot generar desencís i falta de coherència en relació amb uns objectius que han de ser definits, i apropiats, de manera conjunta per les administracions públiques, les entitats i la societat.

Agraïm a Òmnium Cultural el seu interès i l'oportunitat d'engegar una reflexió en aquest camp, que esperem que segueixi avançant els pròxims mesos.

GIRONA, MAIG DE 2016.

10 Mas i Pros (2008).

Participants

ENQUESTATS:

Cos a Cos Teatre

Associació Fringe per a la difusió de les arts

Els Berros de la Cort Associació per la recerca de costums i tradicions en la cultura medieval

Associació Aula d'Art Teatre

Associació Coral i Musical Preludium

Amics de la Sardana Terranostra

QRambla

Associació Professional de Músics de Catalunya

Ateneu Popular La Pioixa

Associació Cultural Cinètica+

Cràdula teatre

Associació musical Gerió

Música Antiga de Girona

Els Diables de l'Onyar

Associació Arrels Urbanes

Acadèmia màgica Girona

Associació Gironina de Teatre

Associació Amics de la UNESCO de Girona

La Banda del Surdo

Amics del Museu d'Art de Girona

Associació de Guies de Girona

XaropClown

IncreiXendo, Grup de Teatre

Associació d'Amics del Ferrocarril Comarques Gironines

Baba Babarota

Girona Percussió! (Bloc Quilombo)

Joventuts Musicals de Girona

SOMCOMSOM

Coral Rossinyol i Alimara

Associació Salt Sardanista

Plectrum Associació

Associació Ouidiodial per la cultura Diola

Grup de recerca de Fornells de la Selva

Associació ConArte Internacional

Associació Cultural i Divulgativa Gironina

Ateneu de la Vall de Llémena

El Mirador Teatre

Associació cultural, recreativa i esportiva de Madremanya

Associació de Capoeira Canigó

La Banda del Rec

Associació Cultural La Nave Va

Les cuineres de Salt

Associació "SIRAJ" per la Cultura i la Creativitat

Associació Cultural de Vilablareix ACV

Associació d'Amics de Granollers de Rocacorba

Mira, capacitats per la dansa

Els Cantaires de Sarrià

GREC

Societat Handeliana de Girona

Agrupació Recreativa i Cultural de Flaçà

Associació de Puntaires de les Comarques de Girona

SESSIÓ DE DEBAT *FOCUS GROUP*:

Marrecs de Salt

Associació Oudiodial

Agrupació Coral Tutti Veus

Amics de la Sardana de Cassà

Ateneu de la Vall de Llémena

Associació Gironina de Teatre

La Baba Babarota

Bibliografia

- Castells, R. (coord.) (2015). *Estat de la cultura i de les arts 03_2015. Repensant les polítiques culturals. Reptes i reflexions*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, i Consell Nacional de la Cultura i de les Arts.
- CoNCA (novembre, 2015). Perspectiva històrica de la política cultural a Catalunya. *Interacció*. Disponible a: <http://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2015/perspectiva-historica-politica-cultural>
- GABINET TÈCNIC DEL DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2016). *Estadístiques culturals de Catalunya, 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Ilczuk, D. (2001). *Cultural Citizenship. Civil Society and Cultural Policy in Europe*. Amsterdam: Boekman Studies.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2009). *El compte satèl·lit de la cultura de Catalunya*. Barcelona: IDESCAT i Generalitat de Catalunya.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE LA UNESCO (2009). *Marco de estadísticas culturales (MEC) de la UNESCO, 2009*. Montreal: UNESCO.
- Laaksonen, A. (2009). Gestió cultural en el tercer sector no lucratiu. *Els agents culturals, III*.
- Lazcano, I. (2011). *El asociacionismo cultural en la sociedad del siglo XXI: un espacio para la vivencia de experiencias de ocio*. Bilbao: Universitat de Deusto.

- Martinell, A. (2009). Els agents culturals com a actors de la vida cultural. *Els agents culturals, I*.
- Martinell, A., i Carbó, G. (dir.) (2009). *Estudi del sector cultural a les comarques gironines*. Girona: Diputació de Girona i Universitat de Girona.
- Mas, P., i Pros, A. (2008). *L'estat del tercer sector cultural a Catalunya. El lideratge de les federacions, una visió qualitativa*. Sant Cugat del Vallès: Generalitat de Catalunya.
- Mutlva, N., i Llatxa, M. (octubre, 2015). Associacions culturals a Catalunya, 2013. *DeCultura*, 33.
- Noguera, L. (octubre, 2015). La crisi dels 40. Una aproximació a les recents polítiques culturals locals a Catalunya. *Interacció*. Disponible a: <http://interaccio.diba.cat/blogs/2015/crisi-40-recents-politiques-culturals-locales-catalunya>
- Pascual, J. (2002). Culture, Connectedness, and Social Cohesion in Spain. *Canadian Journal of Communication*, 27(2), 167-177.
- UNESCO (1982). *Conferencia Mundial sobre las Políticas Culturales. Informe final*. París: UNESCO.
- Vaquer, J. (novembre, 2008). Associacions culturals federades a Catalunya. *Dades. Fulls de Cultura i Comunicació*, 430.

Webgrafia

<http://www.girones.cat/>
<http://www.casadecultura.org/>
<http://bernardes.cat/>
<http://aiguaviva.cat/>
<http://www.bescano.cat/>
<http://www.bordils.cat/>
<http://www.campllong.cat/>
<http://www.canet-adri.cat/>
<http://www.cassa.cat/web/index.php>
<http://www.celra.cat/web/>
<http://www.cerviadeter.cat/>
<http://www.flaca.cat/>
<http://www.fornellsdelaselva.cat/>
<http://www2.girona.cat/ca>
<http://www.juia.cat/>
http://www.llagostera.cat/index_portada.asp
<http://www.llambilles.cat/>

<http://www.madremanya.cat/>
<http://www.medinya.cat/>
<http://www.quart.cat/>
<http://www.viladesalt.cat/>
<http://www.santandreusalou.cat/>
<http://www.santgregori.cat/>
<http://www.santjoandemollet.cat/>
<http://www.santjordidesvalls.cat/>
<http://www.santjuliaderamis.cat/>
<http://www.smartillemena.cat/>
<http://www.santmartivell.cat/>
<http://www.sarriadeter.cat/>
<http://www.vilablareix.cat/>
<http://www.viladasens.org/>
<http://www.idescat.cat/>
<http://www.cambragirona.cat/>
<http://surtdecasa.cat/>
<http://www.festivalemergent.cat/>
<http://cultura.gencat.cat/ca/inici/>
http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats/
<http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/overview>
<http://www.uis.unesco.org/culture/Pages/framework-cultural-statistics.aspx>
<http://anuaritercersectorsocial.cat/>
<http://www.amgir.com/cat/html/academia.htm>
<http://www.olladelsmaiquiets.org/>
http://www.entitatsgi.cat/Detall_entitat/_HdmMJ-RwF76B9tZDbe1LKRXRW7WAWrcTPrkEiUlcSCeoDukgsjO2RNz-kH-U2BsS
<http://www.celra.net>
<http://www.amicsdelasardana.net/>
<http://www.terranostre.cat/>

<http://www.viladesalt.cat/entitat.php?id=27>
<http://www.medinya.cat/guia-del-poble/entitats/amics-del-country-de-sant-julia-de-ramis-i-medinya/>
<http://www.arcflaca.cat/>
<http://www.adart.cat>
<http://auladeteatreudg.blogspot.com.es>
<http://maparecursos.cbs.cat/2013/03/associacio-artimanya-entitat-sense-anim.html>
<http://www.facebook.com/laslolas.companyiadedansa>
<http://mamarenoemdeixa.entitatsgi.cat/>
<http://increixendo.wix.com/teatre>
<http://www.facebook.com/Associacio-Cultural-Cubana-De-Girona-Palacio-De-La-Salsa-118980771484246/>
<http://www.viladesalt.cat/entitat.php?id=1786>
<http://www.lanaveva.org>
<http://www.capoeiracanigo.com/>
<https://www.facebook.com/xaropclown>
<http://www.esmou.cat>
<http://www.agt.cat>
<http://el-llop-ferotge.blogspot.com.es/>
<http://teatresommelier.blogspot.com.es/>
<http://tomateatre.blogspot.com.es/>
<https://www.facebook.com/auladart.productions>
<http://casalparroquial.blogspot.com.es/>
<http://plus65.blogspot.com.es/>
<http://cradulateatre.cat>
<http://grup-alesfosques.blogspot.com.es/>
http://cassateatre.wix.com/cassateatre#!__portada
<http://lanimal.org/>
<http://www.nouespiral.cat>

<http://www.qrambla.cat>
<http://salsardanista.weebly.com/>
<http://sardanistes.blogspot.com.es/>
<http://www.tocdeteatre.cat>
<http://www.tuttiveus.cat/>
<https://arrelsurbanes.wordpress.com/>
<http://amicsoperagi.entitatsgi.cat>
<https://www.facebook.com/AssociacioDAmicsDeLaMusicaDeGirona/?fref=ts>
<http://www.polendate.es>
<http://www.prodiemus.com>
<http://gospelians.blogspot.com.es/>
<https://sites.google.com/site/cormaragall/home>
<http://coralplagirona.entitatsgi.cat/>
<http://www.musicat.cat/ca-es/quisom/funcionamentiorganigrama.aspx>
<http://gironabandaband.wix.com/gironabandaband>
<http://www.jazzdegirona.com/>
<http://www.lecroupier.cat>
<https://www.facebook.com/AssociacioGironinaDeMusicaElectronica.AGME/?fref=ts>
<http://www.escampillem.cat>
<http://www.valldellemena.cat/>
<http://www.aulamusical.cat/>
<http://www.elsberrosdelacort.cat>
<http://www.musicat.cat>
<http://www.blocquilombo.org>
<http://coralrossinyol.blogspot.com.es/>
<http://www.coraltribana.org/>
<http://www.coralsolixentfornells.blogspot.com.es/>
<http://www.joventutsmusicals.cat/girona>
<https://www.facebook.com/LA-BANDA-DEL-REC-241820653870/>

<http://www.labandadelsurdo.net/>
<http://www.magirona.org>
<http://www.orellaactiva.org/>
<http://www.jmanzano.com/index.asp?doc=5500>
<https://sites.google.com/site/agculturalforrells/>
<http://www.unescogi.org>
<http://www.amicsmda.org>
<https://www.facebook.com/6gegants/>
<http://gegantsarria.blogspot.com.es/>
<http://www.ddgi.cat/historiarural>
<http://www.aadgirona.org/>
<http://www.fal-leragironina.cat/>
<http://www.cultural.cat/>
<http://www.acdg.cat>
<http://www.latalaia.org/>
<http://www.camigironasantiago.com/>
<http://www.asafegi.com>
<http://www.gironabooking.com>
<http://manaies.girona.com>
http://puntaires.entitatsgi.cat/Home/_H4QS29qxa70hrFqiYa9bYhJmvYIWhW4lkW0AK6KM1d0spU96jIqKKw
<http://www.naturalistesgirona.org/>
<https://www.facebook.com/Associaci%C3%B3-DRAC-de-Cervi%C3%A0-de-Ter-i-Raset-164300823583085/>
<http://www.elbaluard.net>
<http://www.girona1809.cat/>
<http://www.manaiesdesantdaniel.cat/>
<http://www.armhllagostera.org/qui-som/>
<http://clubundaris.blogspot.com.es/>
<http://grupcasumai.blogspot.com.es/>

<http://www.ateneuvalldellemenar.wix.com/ateneu>
<https://www.facebook.com/nazarenollagostera>
<http://www.collageganteradecassa.cat/>
<https://gegantsfornells.wordpress.com/>
<https://www.facebook.com/Colla-Gegantera-de-Llagostera-232813286782896/>
<http://www.perebotero.cat>
<http://www.diablesonyar.org>
<http://www.asgalanthus.org/>
<https://lagatzara.wordpress.com/>
<http://www.grupderecerca.wix.com/fornells>
<http://www.ieg.cat/>
<http://www.lligams.org/>
<http://manaiesdellagostera.blogspot.com>
<http://www.marrecs.cat>
<https://www.omnium.cat/girones>
<http://www.tallerhistoriacelra.cat/ca/>
<http://www.adac.cat/>
<http://conarteinternacional.net/>

